

بررسی منابع
درباره حرفه های مناسب
دانش آموزان چندمعلولیتی

سازمان آموزش و پرورش استثنایی
معاونت برنامه ریزی آموزشی و فرهنگی

سال تحصیلی 85-84

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه حاضر با هدف راهنمایی برای انتخاب حرف مورد آموزش دانش‌آموزان چندمعلولیتی در کلاسهای مهارت‌های حرفه‌ای تنظیم شده است. دانش‌آموزان چندمعلولیتی با توجه به نوع معلولیت به گروه‌های متعددی طبقه‌بندی می‌شوند و هر یک از آنان نیازهای آموزشی خاص خود را دارند. حرفه‌آموزی¹ آموزش مشاغل است که نیازمند به مهارت و عمل و همچنین درک درستی از مبانی نظری این گونه مهارت‌ها می‌باشد.

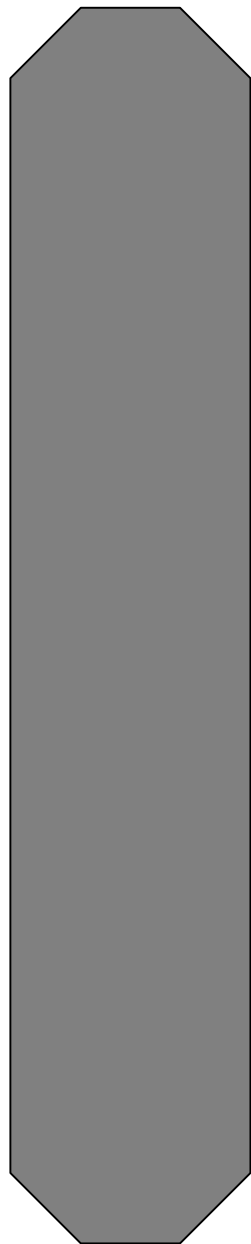
در بررسی بعمل آمده در این مجموعه ضمن مکاتبه با مراکز مرتبط با انواع معلولیت در خارج از کشور، از اطلاعات موجود در پایگاه‌های اطلاع رسانی اینترنت نیز استفاده شده است.

نتایج حاصل از مکاتبات انجام شده حاکی از آن است که افراد با ناتوانیها، استعدادها و توانایی‌های متنوعی دارند که می‌توانند از مشاغل و فرصت‌های حرفه‌ای متنوعی هم بهره‌مند شوند بنابراین اشتغال و مهارت‌های مورد نیاز انواع مختلف مشاغل بهتر است بر پایه تواناییها و علایق افراد استوار باشد.

مطالعه حاصل از مقاله‌های مربوط در اینترنت نشان داد که حرفه خاصی برای معلولیت خاصی وجود ندارد بنابراین با توجه به تنوع معلولیت دانش‌آموزان چندمعلولیتی سعی شده است تا انطباق‌ها یا افزایش دهنده‌های بازدهی برای هر یک از انواع معلولیتها ترجمه و در این مجموعه ارائه شود. به منظور آشنایی با تجارب استانهای کشور، حرفه‌های مورد آموزش دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی و چندمعلولیتی در کلاسهای مهارت‌های حرفه‌ای در ادامه این مجموعه آمده است، همچنین برای آگاهی بیشتر از

انواع حرف بومی استانها، بخشی از این مجموعه به معرفی حرفه های بومی کشور اختصاص یافته است. امید است مجموعه حاضر مفید فایده قرار گیرد و با دریافت رهنمودهای سازنده، بر غنای مجموعه های آتی بیش از پیش افزوده شود.

فصل اول

تاریخچه روند تحول حرفه آموزی*

هدف از برنامه های حرفه آموزی آماده کردن دانش‌آموزان برای ورود به دنیای کار است. آستوتو¹ (1982) برنامه های حرفه آموزی را با تأکید بر رشد مهارت‌های تحصیلی بنیادی، عادات کاری خوب، ارزشیابی کاری، درک و شناسایی ترجیحات فرد، مهارت‌ها و استعدادها، فرصت‌های شغلی، توانایی برنامه ریزی و اتخاذ تصمیمات حرفه‌ای و جایابی و ایجاد امنیت شغلی تبیین می نماید. مهارت‌های بنیادی جبرانی (اصلاحی)، آموزش حرفه‌ای ویژه، مهارت‌های سازگاری فردی و اجتماعی، اطلاعات حرفه‌ای، محتوای متغیر در حیطه های موضوعی و آموزش و کارورزی ضمن کار، عناصر بنیادی برنامه حرفه آموزی هستند. افزون بر این آندل² و هاردین³ (1981) چهار نوع فعالیت شغلی را که باید جزئی از یک برنامه حرفه‌ای باشند را تعیین کرده اند که عبارتند از: تجربه کاری روزانه توأم با دریافت حقوق، تجربه کاری توأم با دریافت حقوق بعد از ساعات مدرسه، مشاهده کاری بدون حقوق، آزمایشگاه حرفه‌ای حین تحصیل.

از یک نظر گاه تاریخچه ای، اولین بخش از قانونگذاری برای ارایه نیازهای حرفه آموزی افراد معلول به قانون حرفه آموزی 1963 (PL-88-210) بر می گردد. متممهای آموزشی 1976 (PL-94-482) تدارکات و اقداماتی را برای حرفه آموزی جوانان معلول تقویت کرد.

بنا به نظر آندل و هاردین (1981)، قانونگذاری ارتقاء حرفه آموزی و حقوق معلولین، قانون 1917 اسمیت - هیوز که هزینه های حرفه آموزی در مدارس عمومی را تدارک دیده و قانون توانبخشی مدنی 1920 که مسؤولیت اداره توانبخشی حرفه‌ای به دفاتر ایالتی حرفه آموزی تفویض نموده، متممهای توانبخشی حرفه‌ای 1943 که قانون 1920 را برای در برگرفتن افراد کم توان ذهنی و دارای مشکلات هیجانی بسط داده است، قانون حرفه آموزی 1963 که آموزش و کارورزی شغلی برای افراد دارای نیازهای ویژه را تدارک دیده، متمم های حرفه‌ای 1965 که مسؤولیت اجرای این

* اطلاعات مندرج در فصل اول از Encyclopedia of Special Education و حرفه آموزی به دانش آموزان کم توان ذهنی اقتباس شده است.

- 1) Astuto
- 2) Ondell
- 3) Hardin

برنامه ها را از دفاتر ایالتی برداشته و متمم های حرفه‌ای 1968 که تعریف واژگان خاصی را در برگرفته و تعیین کرده است که 10% از پولهای دریافت شده بوسیله آن ایالت باید برای حرفه آموزشی معلولین اختصاص یابد را در بردارد و همه این قوانین را شامل می شود. با این پولها بسیاری از برنامه های طراحی شده برای افراد معلول شروع شدند، بنابراین حیطه حرفه آموزشی برای در برگرفتن گروههای ویژه بسط یافته است.

قانون حرفه آموزشی همانطور که در سال 1967 (PL 94-482) اصلاح شده، حرفه آموزشی برای افراد معلول را به عنوان یک اولویت ملی تعیین کرده است و 50% از هزینه خدمات اضافی مورد نیاز افراد معلول جهت موفقیت در حرفه آموزشی را اجباری اعلام کرده است.

قانون عمومی 94-142 بطور صریح تعیین کرده است که به هر جوان معلول باید فرصت مشارکت در برنامه های حرفه آموزشی رایگان و مناسب داده شود. مطابق نظر گرینان¹ (1982) این قانون عنوان می کند که : حرفه آموزشی به معنای برنامه های آموزشی سازمان یافته ای است که مستقیماً به آمادگی افراد برای اشتغال با یا بدون دستمزد یا آمادگی بیشتر برای حرفه ای مربوط است که به چیزی جدای از یک درجه دیپلم یا بالاتر از آن نیازمند است و افزون بر آن :

حرفه آموزشی به همراه آموزش ویژه مد نظر است که در آن صورت شامل آموزشی است که به طور خاص طراحی شده، بدون هزینه ای برای والدین، جهت تأمین نیازهای منحصر به فرد یک کودک معلول.

قانون حرفه آموزشی کارل دی پرکینز¹ (PL 98-524) جایگزین قانون حرفه آموزشی 1963 شد. این قانون جدید به درگیری فدرال در حرفه آموزشی حول و حوش دو مفهوم کلی دستور داده است.

اول اینکه دسترسی برابر به حرفه آموزشی باید برای تمام افراد معلول فراهم شود. دوم اینکه، کیفیت حرفه آموزشی باید بهبود یابد. این قانون تعیین می کند که 10% از بودجه های فدرال باید به خدمات حرفه آموزشی و فعالیتهای طراحی شده برای تأمین نیازهای ویژه و ارتقاء مشارکت افراد

1) Greenan

1) Carl D Perkins Vocational Education Act

معلول اختصاص یابد. این امر از طریق واگذاری مسؤلیتها و اعتبارات به مناطق آموزش و پرورش براساس یک فرمول انجام می گیرد.

هر منطقه آموزش و پرورش باید پنج الزام توصیه ای را مورد استفاده قرار دهد. اولین الزام ارایه اطلاعات به دانش آموزان معلول و والدین آنها در ارتباط با فرصتهای قابل حصول در حرفه آموزی است که حداقل یکسال پیش از آنکه دانش آموز وارد پایه ای شود که برنامه های حرفه آموزی عموماً قابل حصول هستند باید ارایه شوند. هر دانش آموز معلولی که در برنامه حرفه آموزی ثبت نام می شود، یک سری ارزیابی از علایق، تواناییها و نیازهای ویژه وی بعمل می آید. خدمات ویژه از قبیل انطباق با برنامه آموزشی، مشاوره، راهنمایی و فعالیتهای رشد حرفه ای بوسیله مشاوران حرفه ای آموزش دیده انجام می شود و خدمات مشاوره ای به منظور تسهیل انتقال از مدرسه به محیط های پس از تحصیل طراحی شده اند.

حرفه آموزی برای دانش آموزان با ناتوانی عموماً شامل دو رویکرد متفاوت، مبتنی بر شدت ناتوانی است. یک فعالیت قوی در سطح ملی و ایالتی ارایه خدمات حمایتی ضروری برای افراد معلولی بوده است که در برنامه های عادی حرفه آموزی ثبت نام شده اند.

نمونه بارزی از چارچوب حرفه آموزی برای کودکان کم سن و سال و دارای ناتوانیهای شدید را در آموزش و پرورش منطقه مدیسون متروپولیتن¹ می توان یافت. از سال 1976 به دانش آموزان معلول شدید حرفه آموزی نظامدار در اماکن غیرحمایتی ارایه شده است. این چارچوب براساس دو اصل تدوین شده است: اینکه حرفه آموزی باید در محیط های غیرحمایتی خارج از مدرسه انجام شود و دیگر اینکه به تمام دانش آموزان باید آموزش داده شود تا در کار هدفمندی بکار گرفته شوند. (سوئیت² و همکاران 1982)

نقش حرفه آموزی برای موفقیت در بزرگسالی

برنامه های حرفه آموزی با فراهم کردن کلاس و تجارب یادگیری آسان در حیطه های حرفه ای مختلف، دانش آموزان را برای توفیق در زندگی بزرگسالی آماده می کنند. مدارس حرفه آموزی پرسنل

1) Madison Metropolitan School District

2) Sweet

مجبوری دارند که تغییرات و سازگاریهای لازم با برنامه کلاسی را برای توانمندسازی دانش‌آموزان دارای ناتوانی در کسب توفیق در دوره های حرفه آموزی فراهم می آورند. معلمان مرجع حرفه ای (VRE)¹، مشاورین نیازهای ویژه حرفه‌ای² و آموزگاران مهارتهای پایه³ مراجع حیاتی در فراهم آوری سازگاریها، تغییر و تعدیلهها و خدمات حمایتی ضروری برای دانش‌آموزان در برنامه های حرفه آموزی در جهت کسب توفیق در برنامه های حرفه آموزی می باشند. دانش‌آموزان در برنامه های حرفه آموزی در ابتدا یک سنجش جامع (که شامل ترجیحات و علایق دانش‌آموز است) را با متخصصینی که فعالانه درفرآیند آموزش دانش‌آموزان استثنایی مشارکت دارند، می گذرانند.

نیمرخ یادگیرنده که از سنجش دانش‌آموزان بدست آمده به متخصص آموزشی در تدوین برنامه آموزش هر دانش‌آموز کمک می کند که از جمله جایگزینی مناسب در یک برنامه حرفه آموزی را شامل می شود. نیمرخ دانش‌آموز تیم IEP را در تدوین اهداف و مقاصد آموزشی برای برنامه هر دانش آموز راهنمایی می کند و از این رهگذر فعالیتهای پیش حرفه‌ای⁴ را توصیه می نماید و راهبردهایی را برای کمک به موفقیت هر دانش آموز در برنامه مربوط به آن بدست می دهد.

یک برنامه آموزش فردی شده اهداف فردی برنامه ریزی برای کار و زندگی را در بر می گیرد، متضمن رویکردی کارآ و مؤثر است و تجربه اجتماعی دانش آموز، اشتغال، زندگی پس از تحصیل و نیازهای مربوط به مهارتهای روزمره و اجتماعی را در جای مناسب تأمین می نماید. این برنامه باید طرحهای مربوط به رشد حرفه‌ای، امکانات آموزشی پس از مدرسه، آموزش شغلی در مدرسه، راهنمایی شغلی پس از مدرسه و حمایتهای مربوط به حفظ مهارتهای شغلی که برای نیل به اهداف تعیین شده شغلی ضروری هستند را ارایه و معرفی نماید.

اصول حرفه آموزی در بسیاری از کشورها

در بسیاری از کشورها حرفه آموزی تابع اصولی است که در زیر آمده است :

-
- 1) Vocational Resource Educators
 - 2) Vocational Special Needs Conselors
 - 3) Basic Skills Instructors
 - 4) Pre-Vocational Activities

1- مسئولیت حرفه آموزشی صرفاً بر دوش مدارس آموزش و پرورش استثنایی یا مدارس حرفه آموزشی نیست.

2- برنامه های آموزش فردی (IEP) برای دانش آموزان استثنایی باید نیازهای حرفه آموزشی و خدمات مربوطه را که منحصرأً مبتنی بر نیازهای فردی دانش آموز است، ارایه کنند.

3- تیم های IEP حق جایگزینی دانش آموز در مدارس حرفه آموزشی را ندارند.

4- مسئولین مدارس عادی باید نیازهای مربوط به آمادگی یا تجربه حرفه ای را ارایه کنند.

5- مدارس حرفه آموزشی باید آموزش مناسب و خدمات آموزش ویژه را ارایه کنند.

1- مسئولیت حرفه آموزشی صرفاً با مدارس حرفه آموزشی نیست

هر مدرسه ای باید این اطمینان را بدهد که دانش آموزان معلول به تمام برنامه های آموزشی و خدمات قابل حصول برای دانش آموزان عادی از قبیل هنر، موسیقی، هنرهای صنعتی، آموزش خانه داری و حرفه آموزشی دسترسی دارند. هنوز هم تعریف دقیقی از حرفه آموزشی وجود ندارد، مثلاً حرفه آموزشی بطور خاص به عنوان بخشی از قانون آموزش و پرورش ویژه در آمریکا مد نظر بوده که این امکان را فراهم می آورد تا دانش آموزان معلول خدمات آموزشی مورد نیاز، مناسب و طراحی شده فردی را برای کمک به آنها در گذر از مدرسه به زندگی بزرگسالی و کار دریافت نمایند.

2- برنامه های آموزش فردی شده (IEP) برای دانش آموزان دارای ناتوانی باید نیازهای حرفه آموزشی آنها را ارایه کند و منحصرأً مبتنی بر نیازهای فردی آنها باشند

در ایالات متحده به هنگام بررسی رشد مهارتهای مرتبط با آماده سازی حرفه ای یا تجربه حرفه ای افراد دارای ناتوانی، تیم IEP صرفاً از تعریف قانون پرکینز برای حرفه آموزشی استفاده نمی کند. تیم IEP توجه خود را محدود به برنامه های حرفه ای مورد تأیید وزارت آموزش و پرورش نیز نمی کند. در واقع تیمهای IEP، به هنگام تدوین IEP به هیچ وجه برنامه های استاندارد حرفه آموزشی مورد تأیید را در نظر نمی گیرند، بلکه بیشتر به انواع مهارتهای مورد نیاز دانش آموز برای آمادگی جهت فعالیتهای حرفه ای یا تجارب مورد نیاز و استقلال در جستجوی حرفه بزرگسالی یا فرصتهای شغلی توجه دارند.

برای دانش‌آموزان دارای ناتوانی، IEP نیازهایی را ارائه می‌کند که ناشی از ناتوانیهای دانش‌آموزان هستند. تمام فعالیت‌های جستجوی حرفه‌ای و رشد مهارت حرفه‌ای باید به عنوان خدمات آموزشی ضروری مبتنی بر ماهیت ناتوانی دانش‌آموز و نیازهای آموزشی در نظر گرفته شوند :

آگاهی حرفه‌ای - جستجوی حرفه‌ای - راهنمایی و مشاوره حرفه‌ای - رشد حرفه‌ای - آموزش مشارکتی - کارورزی و کارآموزی - پیگیری شغلی - آموزش ضمن خدمت - تجربه کاری

بسیاری از دانش‌آموزان دارای ناتوانی در پیشنهاد‌های حرفه‌ای همانند همسالان عادی خود عمل می‌کنند، زیرا ناتوانی آنها پیشرفتشان را در این حیطه از برنامه کلی تحت تأثیر قرار نمی‌دهد. در این موارد رشد مهارتی مربوط به آمادگی یا تجربه حرفه‌ای به عنوان یک حیطه نیاز آموزشی مشخص نمی‌شود و این دانش‌آموزان باید بدنبال نیل به برنامه‌های حرفه‌ای مربوط متناسب با علایق و نیازهایشان باشند.

3- تیم‌های IEP حق جایگزینی افراد در مدارس حرفه‌آموزی را ندارند

برای دانش‌آموزان بزرگتر (که معمولاً در سن 14 سالگی هستند) تیم IEP در صورت تحت تأثیر قرار دادن ناتوانی دانش‌آموز، باید مشارکت وی را در حیطه‌های آموزشی که مستقیماً مربوط به خدمات در آن حیطه مورد نیاز هستند، در رشد مهارتی مربوط به آمادگی یا تجربه حرفه‌ای در نظر بگیرند.

پس مبتنی بر اطلاعات سنجش، تیم‌ها باید تأثیر ناتوانی را توصیف و انطباقها و خدمات لازم را نشان دهند. شناسایی این نیازهای آموزشی ارتباطی به پذیرش در مدارس حرفه‌آموزی ندارد.

همانند تمام شرایط، در ابتدای تدوین IEP، جایگزینی آموزشی باید برای اجرای خدمات معین IEP انجام شود و باید از پیوستار کاملی از امکانات جایگزینی آموزشی برخوردار باشد.

امکانات جایگزینی عبارتند از: کلاس آموزش عمومی، اتاق منابع، کلاس کاملاً جدا، یک مدرسه روزانه جدا، یا یک مدرسه اقامتی آموزش و پرورش ویژه مجزا¹ (که هیچیک معادل یک مدرسه حرفه‌آموزی نیستند).

اگر متعاقباً دانش آموزی در یک مدرسه حرفه آموزی پذیرفته شود آن مدرسه حرفه آموزی به عنوان مدیریت منطقه آموزشی برای آن دانش آموز عمل می کند و خدماتی را در جایگزینی ارایه می کند که این تیم مشخص کرده است. اگر دانش آموز در یک مدرسه حرفه آموزی پذیرفته نشود، مدرسه عمومی این خدمات و جایگزینی تعیین شده بوسیله این تیم را ارایه می کند.

4- مدیریت آموزش و پرورش عمومی باید نیازهای مربوط به آمادگی یا تجربه حرفه‌ای را ارایه کنند

زمانیکه دانش‌آموزانی در یک مدرسه حرفه آموزی پذیرفته نشوند، بدنبال آن مدیریت منطقه آموزش و پرورش عمومی باید خدمات آموزش حرفه‌ای مورد نیاز فرد را که در IEP تعیین شده ارایه کنند. مناطق آموزش و پرورش نباید تنها متکی بر برنامه‌ها و خدمات قابل حصول در مدارس حرفه آموزی به منظور تأمین نیازهای حرفه آموزی دانش‌آموزان استثنایی باشند.

اگر در مدرسه ای برنامه یا برنامه های کارورزی خاص وجود داشته باشد و از طرف دیگر IEP دانش‌آموزی "تجربه کاری"¹ را برای وی توصیه کرده باشد، مسؤولین موظفند امکان برنامه کارورزی جهت تجربه کاری را برای ایشان فراهم نمایند. اگر کمکها و خدمات تکمیلی برای چنین مشارکتی ضروری باشند، این خدمات تکمیلی باید فراهم شوند. اما اگر هیچ یک از برنامه‌ها و خدمات موجود، نیازهای منحصر به فرد دانش‌آموز را تأمین نمی کنند، پرسنل مدارس راهنمایی و حرفه آموزی لازم است امکان خدمات جدید را برای تکمیل نیاز دانش آموز به تجربه کاری فراهم آورند. مدرسه راهنمایی یا حرفه آموزی ملزم نیست که همان برنامه یا تجربه کاری را ارایه کند که در مدرسه حرفه آموزی موجود است، بلکه بیشتر باید این مطلب را مد نظر قرار دهد که چگونه برای دانش آموز نیل به تجربه کاری هدفمند را فراهم سازد. تجربه کاری ممکن است از طریق کار در دفتر مدرسه یا در یک برنامه اجتماعی یا ممکن است در محیط کلاس شبیه سازی شود یا از طریق شماری از امکانات دیگر بدست آید. اما قابل پذیرش نیست چون دانش‌آموز در مدرسه حرفه آموزی ثبت نام نشده به سادگی از نیازهای حرفه آموزی وی چشم پوشی کنیم.

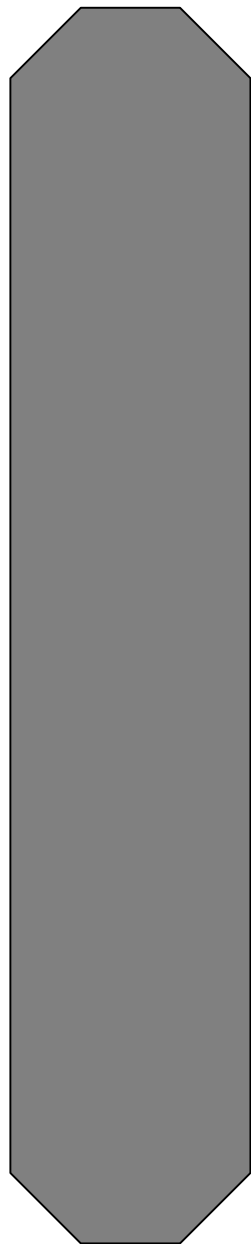
5- مدارس حرفه آموزی باید آموزش متناسب و خدمات آموزش و پرورش ویژه را فراهم کنند

مدارس حرفه آموزی باید تأمین کمکها و خدمات تکمیلی را مد نظر قرار دهند تا این اطمینان حاصل شود که دانش‌آموزان استثنایی تنها بخاطر ضرورت تغییر در برنامه های آموزشی از برنامه های مدرسه حذف و یا خارج نمی شوند. این الزام در مقررات آموزش و پرورش ویژه فدرال آمریکا مربوط به تمام برنامه های دانش‌آموز است، خواه حرفه آموزی و خواه تحصیلی.

مدارس حرفه آموزی ممکن است در نظر نگیرند که یک دانش آموز دارای ناتوانی باید حق مشارکت در تمام برنامه ها و خدمات تحصیلی را داشته باشد. بلکه این مدارس باید در نظر بگیرند که دانش‌آموزان دارای ناتوانی همانند دانش‌آموزان عادی باید در این برنامه ها مشارکت کنند.

این تیم IEP است که تصمیم می گیرد آیا ناتوانی دانش‌آموز مشارکت وی را در برنامه ها تحت تأثیر قرار می دهد یا نه و اینکه آیا خدمات و کمکهای تکمیلی برای وی لازم است یا خیر و اینکه لازم است از برنامه ای خارج شود یا نه.

فصل دوم

توصیه‌هایی برای انطباق و اشتغال افراد دچار ناتوانیها

ترجمه : آناهیتا خضری

الف) افراد دچار ناتوانیهای شناختی

ناتوانیهای شناختی نقیصی است که روی آگاهی، حافظه، توانایی یادگیری، پردازش اطلاعات، ارتباط و تصمیم‌گیری اثر می‌گذارد. ناتوانیهای شناختی، شناخت فرد یعنی عمل یا فرایند دانستن شامل آگاهی و قضاوت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. شناخت مربوط به فهم یا توانایی درک آنچه که دیده و شنیده می‌شود و استنتاج اطلاعات از نشانه‌های اجتماعی و زبان تن¹ می‌شود. افراد دچار این آسیبها ممکن است در یادگیری مطالب جدید، تعمیم دادن یک موقعیت به موقعیت دیگر و توصیف خود از طریق زبان نوشتاری یا گفتاری مشکل داشته باشند. محدودیت‌های شناختی می‌تواند در هر سنی بروز کند اما مواردی که در سن اشتغال در افراد دیده می‌شود به احتمال زیاد از دوران کودکی وجود داشته است، در این صورت محدودیتها ممکن است تجارب زندگی و یادگیری زمان تحصیل را تحت تأثیر قرار داده باشد.

درجات متغیر محدودیت‌های شناختی غالباً می‌تواند در بین افرادی که در آموزشگاه تحت عناوین کم‌توان‌ذهنی، ناتوانیهای چندگانه، اتیسم، ناتوانی یادگیری یا دچار جراحت ضربه مغزی طبقه‌بندی شده‌اند، دیده شود. به هر حال مهم است که پیشداوری نسبت به ناتوانیهای خاص فرد نشود. با توجه به اینکه نوع حمایت‌های مورد نیاز بسیار خاص و انفرادی است بنابراین کارفرما باید زمانی را صرف کرده تا با متقاضی یا کارگر (مستخدم) و انطباق‌های ساختار شغلی² آشنا شود.

ملاحظات کاری و آموزش مشاغل افراد دچار ناتوانیهای شناختی

افراد دچار ناتوانیهای شناختی ممکن است تجربه کاری مناسبی داشته باشند اما بعضی اوقات نیازمند به آموزش حرفه باشند. در این صورت انطباق منطقی مورد نیاز احتمالاً باید برای حرفه‌آموزی اضافه شود. این نوع انطباقها می‌تواند به این معنا باشد که کارفرما یا سرپرست :

- وقت بیشتری را به آموزش کارگر جدید اختصاص دهد.
- وظایف شغلی را به گامهای کوچکتری که کاملاً تعریف شده باشد تقسیم کند.
- از زبان بسیار روشن و مقدماتی برای تهیه دستورالعمل حرفه استفاده کند.

1) Body Language

2) Structure Job Accomodations

- دستورالعمل (روال عادی) حرفه را گسترش دهد.
- زنجیره کاری منسجمی را توسعه دهد.
- به کارگر اجازه دهد تا از (دستگاه) تایمر یا ساعت زنگ دار استفاده کند.
- تصاویر یا نمودارهایی که نشانه زنجیره کار است را برای کمک به یادگیری وظایف بکار ببرد.
- به کارگر دچار ناتوانی نحوه سرمشق گرفتن از همکاران را برای یادگیری جریان کار و رفتار کاری مناسب تعلیم دهد.
- در صورت ضرورت همکار را تشویق کند تا به حمایت مداوم مبادرت کند و
- نظارت بلند مدتی را تدارک ببیند.

کارفرما بهتر است ارتباط باز و صادقانه ای را با کارگر درباره انتظارات رفتار کاری و انجام کار حفظ کند. کارفرما یا سرپرست باید زمانی را برای آشنا کردن کارگر نسبت به قوانین محل کار اختصاص دهد. کارفرما باید اطمینان حاصل کند که کارگر کمیت و کیفیت انتظارات کاری را فهمیده و نیز درک کند که چگونه مورد داوری قرار خواهد گرفت.

انطباق دیگر ممکن است شامل بازسازی حرفه باشد. کارفرما وظایف شغلی را مجدداً به دیگران تخصیص داده و از نو تقسیم می‌کند به دلیل آنکه کارگر به دلیل ناتوانی شناختی قادر به انجام دادن نیست. بنابراین وظایف شغلی به کارگر دچار ناتوانی محول می‌شود که سایر کارگران انجام داده‌اند. نتیجه، شغل بازسازی شده‌ای است که منطبق با ناتوانی کارگر است. کارفرما زمانی که حرفه‌ای را بازسازی می‌کند نباید وظیفه ضروری حرفه را حذف کند. فردی که نمی‌تواند وظیفه ضروری را انجام دهد، آن وظیفه اساسی در آن موقعیت، مناسب در نظر گرفته نمی‌شود. با این وجود کارفرما می‌تواند زمان یا چگونگی انجام کار ضروری را تغییر دهد. به عنوان مثال اجازه دادن به کارگر در انجام کارهای دقتی در هنگام صبح زمانی که استراحت بیشتری کرده است نسبت به پایان ساعت روزانه را می‌توان اشاره کرد.

کارفرما همچنین ممکن است با اجازه دادن به کارگر دچار ناتوانی به کار کردن با برنامه نیمه وقت یا تغییر یافته، انطباق مناسبی را تدارک ببیند. مثالی از این نمونه اجازه دادن به کارگری است که از وسیله حمل و نقل عمومی استفاده می‌کند تا ساعت ورود و خروج کار را با برنامه حرکت

اتوبوس منطبق سازد. مثال دیگر شرکت دادن دو فرد دچار ناتوانی به صورت نیمه وقت برای انجام یک حرفه تمام وقت است.

سایر انطباقها شامل ایجاد تسهیلات موجود در دسترس، فراهم آوردن یا تغییر تجهیزات مورد استفاده در حرفه و به عنوان آخرین علاج، تعیین انتساب در شغل بالاصدی می باشد.

سایر ملاحظات احتمالی در کار کردن با افراد دچار ناتوانیهای شناختی

قانون افراد با ناتوانیها در آمریکا (ADA)¹ مشوق فرآیند انطباق غیررسمی، منطقی و دارای همکاری متقابل است که با کارفرما شروع می شود و به طور مشترک با فرد دچار ناتوانی راجع به بهترین انطباق ممکن برای حمایت فرد تحقیق می کند. در صورت وجود فرد دچار ناتوانیها شاید مطلوب باشد تا شخصی نظیر مربی حرفه ای، اعضای خانواده یا مشاور توانبخشی را که می تواند در ایجاد ارتباط کمک کند دخالت داد. کارفرمای توانا بهتر است تا حد امکان در این بحثها نقش اساسی را ایفا کند.

افراد دچار ناتوانیهای شناختی که مشتاق اند تا در بازار کار وارد شوند بطورکلی حسی از محدودیتهایشان دارند. در حقیقت، چنین حسی معمولاً علامت مثبتی از موفقیت است در عین حال فرد احتمالاً به نشانه های وابسته به محدودیتهای حساس است و خواهان آن است که «عقب مانده» یا «کند ذهن» تلقی نشود. بنابراین اولین برخورد بسیار مهم است. ایجاد فضای پذیرش و اعتماد نسبت به قابلیت دسترسی تسهیلات از ابتدا، تمرین کاری خوبی است.

در صورتیکه فرد دچار ناتوانی شناختی در زمینه های مورد بحث نیازمند به حمایت باشد مهم است تا سطح حمایتی که نیاز دارد را با او کنترل کرد. سایر ملاحظات عبارت است از :

- ساده و بلند صحبت نشود که باعث رنجش فرد شود.
- محول کردن و مطابقت دادن مشاغلی که به طور مناسب فرد را مشغول می کند.
- مستقیماً با فرد راجع به مسایل کاری صحبت شود.
- به داشتن روابط اجتماعی طبیعی با همکاران تشویق شوند.

● زمانیکه از انطباق، تغییرات یا اصلاحات حرفه یا سایر حمایتها استفاده می شود، باید اطمینان حاصل کرد که شخص دچار ناتوانی هم در تصمیم گیری اینکه کدامیک از وسایل کمکی برای او مفید خواهد بود دخالت داده شود.

ب) افراد دچار آسیب های شنوایی

اصطلاح ناشنوا بطورکلی مربوط به کمبود شنوایی بیشتر از 90dB است (فقدان شنوایی عمیق) معمولاً افرادی که نمی توانند با استفاده از وسیله کمک شنوایی بشنوند و گفتار را بفهمند ناشنوا خوانده می شوند و بنابراین باید برای برقراری ارتباط به بینایی متکی باشند. به افرادی که در بزرگسالی ناشنوا می شوند دیرناشنوا می گویند تا از اشخاصی که ناشنوا دنیا می آیند و یا در اوان زندگی ناشنوا می شوند قابل تشخیص باشند.

نوع مشاغل افراد آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا

افراد آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا می توانند اغلب حرفه های موجود را انجام دهند. اما عواملی که باعث موانع ارتباطی می شود ممکن است مشارکت یا موفقیت آنها را در محل کار محدود کند. این عوامل عبارتند از: موانع محیطی و فیزیکی نظیر سر و صدا، نور و شدت روشنایی درون اتاق و فاصله تا گوینده. موانع وضعیتی نیز می تواند مشارکت یا موفقیت افراد آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرشنوا را محدود کند. از جمله این موانع می توان به کلیشه سازی (قالبی کردن)¹ و تمرکز روی ناتوانیها (محدودیتها) بجای تواناییها (توان ها) اشاره کرد.

به استثنای چند مورد، افراد آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا زمانیکه انطباقها و آموزشهای مناسبی ببینند همانند سایر افراد دیگر فرصتهای شغلی برابری دارند. در حقیقت مشاغلی وجود ندارد که خاص افراد آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا باشد. آنها در طیف متنوعی از مشاغل نظیر افراد شنوا بکار گرفته می شوند. توجه به استعدادها و تدارک انطباقهای مناسب ارتباطی برای افراد دچار کمبود شنوایی می تواند آنها را به کارکنان فعالی در بیشتر مشاغل تبدیل کند. افراد

1) Stereotyping

آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا موفق بوده اند به عنوان : آرشیوتکت، بازیگر، برنامه نویس کامپیوتر، سرپرست، صاحب کار، پزشک، روانشناس، وکیل، معلم، تکنسین ارتباطات راه دور و قاضی. موفقیت در مشاغل به طور قابل توجهی بستگی به مهارتها و نگرش کارگر و همچنین تمایل و توانایی کارفرما برای تشخیص و حل موانع ارتباطی موجود در محل کار دارد.

انطباقهایی در ضمن کار به منظور افزایش ارتباط

افزایش کارایی کارگر آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا ضرورتاً به هزینه یا تجهیزات زیادی نیاز ندارد. در بسیاری از موارد، انطباقهای ارتباطی می تواند نه تنها برای افراد دچار کمبود شنوایی بلکه برای همه کارمندان مفید باشد. اولین مرحله، تشخیص موقعیتهای ارتباطی است که در آنها کارگر دچار کمبود شنوایی مشکلاتی دارد. بهتر کردن موقعیت و کاهش موانع ارتباطی در این موقعیتهای به طور مساوی به عهده تمام افرادی است که در محیط کار فرد آسیب دیده شنوایی، ناشنوا یا دیرناشنوا سهیم هستند. نمونه هایی از انطباقهایی که می تواند باعث تسهیل ارتباط در موقعیتهای متنوعی بشود به شرح زیر است :

- اطمینان از اینکه روشنایی دفتر یا محیط کار مناسب و بدون درخشندگی است که مانع برقراری ارتباط نشود.
- توجه به انتقال دادن کارگر به محیط آرامتر در صورتیکه سر و صدای محیط مانع برقراری ارتباط بشود.
- ترتیب دادن جایگاه محل کار یا دفتر در وضعیتی که کارگر بتواند به آسانی فردی را که وارد دفتر یا محل کار می شود را ببیند (به عبارت دیگر انتظار این را نداشته باشد که کسی از پشت سر بیاید).
- استفاده از وسایل کمک شنوایی در صورت نیاز
- استفاده از مترجم (زبان اشاره و یا شفاهی) و اپراتورهای ¹CART در صورت نیاز

1) CART : Computer Assisted Real-Time Transcription

CART یا نسخه برداری همزمان به کمک کامپیوتر : که بعضی مواقع گزارشگر همزمان نامیده می شود سیستمی است غیرمتداول که برای افراد ناشنوا جهت درک محتوای گفتگوی بیان شده بکار می رود. این سیستم شامل تندنویس آموزش دیده ای است که آنچه گفته می شود را ضبط می کند و یک

- آگاه بودن و تغییر عاداتهای شخصی که ممکن است مانع از سهولت گفتار خوانی شود نظیر قرار دادن دستها در جلوی دهان، جویدن در هنگام صحبت کردن، رو در رو قرار نگرفتن با کارگر یا داشتن ریش و سبیلی که لبها را بپوشاند.
- تشویق همکاران و سرپرستان به آگاهی و آشنایی با طرز کار تجهیزاتی نظیر تلفنهای متنی¹ و وسایل کمک شنوایی و یادگیری زبان اشاره از طریق کلاسهای آموزش پیشنهادی برای کارفرمایان.

ج) افراد دچار آسیب های بینایی

هر زمان که راجع به نابینایی فکر می کنیم، به یاد تاریکی کامل می افتیم با وجود این شخص ممکن است به لحاظ قانونی نابینا باشد اما «حدت بینایی» اصلاح شده هر دو چشم او 20 یا میدان

200

کامپیوتر که بطور همزمان نوشته های تندیس را به متنی بر روی صفحه نمایش ترجمه می کند.

1- text tele phones (also known as ttys or TDDs)

TTY که مخفف Tele Type writer یا تایپ کردن از راه دور می باشد وسیله ای است که از نوشته بجای صدا برای برقراری ارتباط از راه خطوط تلفن استفاده می کند. بعضی اوقات اصطلاح TDD (Telecommunication Device for the deaf) یا وسیله ارتباط از راه دور ناشنویان) نیز برای آن بکار می رود. افراد ناشنوا و یا آسیب دیده شنوایی یا گفتاری را قادر ساخته تا با تایپ کردن پیامها که از طریق شبکه تلفن فرستاده می شود با تلفن صحبت کنند. TTY پیامهای نوشتاری را به صدا تبدیل می کند که از طریق خط تلفن مستقل می شود. فرد گیرنده نیز باید از یک TTY استفاده کند تا صداها به نوشته برگردانده شود. هر طرف مکالمه چرخه ای از تایپ پیام و سپس خواندن پاسخ طرف مقابل را دارد. زمانی که فرد استفاده کننده از TTY تمایل به صحبت کردن از راه تلفن با فردی را دارد که TTY ندارد لازم است از دستگاه تقویت کننده استفاده شود.

دید او محدود به 200 یا کمتر باشد. شخصی که حدت بینایی اصلاح شده وی 20 تا 20 است

200 70

غالباً «آسیب دیده بینایی» یا «دارای دید پایین» خوانده می شود.

نوع مشاغل افراد آسیب دیده بینایی یا نابینا

افراد آسیب دیده بینایی یا نابینا با آموزش و تجهیزات مناسب تواناییهای مشابهی نظیر افراد دیگر دارند. حرفه خاصی برای افراد نابینا وجود ندارد. به منظور گسترش اندیشه خود، توجه داشته باشید که افراد نابینا موفق بوده‌اند به عنوان: بازیگر، مکانیک، سازنده قایق، برنامه‌ریز کامپیوتر، موسیقی دان، کارگر بخش تولید، قصه گو، تعمیر کار، ماساژور، شهردار، وکیل، مدل (مد)، معلم و متخصص واژه پردازی.

بزرگترین محدودیتی که افراد نابینا و آسیب دیده بینایی غالباً با آن روبرو هستند، برداشت کارفرما از ناتوانی آنهاست.

انواع افزایش دهنده های بازدهی

خدمات فنی کمکی هر نوع خدماتی است که مستقیماً به فرد دچار ناتوانی در انتخاب، یادگیری یا استفاده از وسیله فنی کمکی کمک می کند. یک وسیله فنی کمکی، می تواند هر موردی باشد به طور مثال قطعه ای از تجهیزات یا دستگاه تولید، خواه نوع تجاری آن تغییر شکل یافته باشد و یا سفارشی درست شده است تا تواناییهای عملی افراد با ناتوانیها را افزایش، حفظ و بهبود بخشد.

تکنولوژی کمکی سطح پایین

- افزایش دهنده های بازدهی نباید تجملی یا گران باشند.
- نقطه ای از سیلیسیم¹ بر روی برآمدگی، کلید، تکه به فرد اجازه می دهد تا اهرمهای کنترل ماشین را تشخیص دهد.
- نشانه های پهن ماژیک می تواند برچسبهای پوشه های بایگانی را خوانا کند.

1) Silicon

- برجسبهای بریل روی مخزن نوشابه به استفاده کنندگان از خط بریل امکان دسترسی برابری از انتخابهای روز را می دهد.
- تکه های باریک نوار چسب با اندازه های مختلف جای قطعات را برای کارگران تولید مشخص می کند.

تکنولوژی کمکی سطح بالا

سخت افزار یا برنامه های مناسب سازی شده می تواند استفاده شود تا خروجی اطلاعات به صورت بریل یا گفتار یا با بزرگ نمایی نمایش داده شود.

- **اسکرهای اپتیکی :** اسکرهای اپتیکی که «ماشینهای خواندنی» نیز نامیده می شوند، مطالب چاپ شده را اسکن کرده و برای کامپیوتر یا ترکیب کننده صدا¹ می خواند.

• **برنامه های بزرگ نمایی صفحه نمایش :** برنامه های بزرگ نمایی صفحه نمایش از نرم افزاری استفاده می کند تا مطالب چاپی را روی صفحه نمایش کامپیوتر از اندازه 2x به 16x بزرگ کند.

- **سیستم دستیابی به گفتار :** سیستم دستیابی به گفتار به فرد آسیب دیده بینایی اجازه داده تا خروجی را به صورت صدا داشته باشد همانطور که صدای ساختگی² می تواند متنی را که روی صفحه نمایش کامپیوتر است بخواند.

• **فروجهی بریل :** خروجی بریل از یک وسیله مناسب بریل استفاده می کند تا 80 کاراکتر متن را نمایش دهد.

• **مدارک بریل :** مدارک به خط بریل می تواند با استفاده از برنامه مکالمه بریل و برجسته کننده بریل روی کاغذ سنگین خاص بریل تولید شود.

• **سیستم اسکن و خواندن :** سیستم اسکن و خواندن می تواند برای خواندن مطالب چاپی بکار رود. چنین سیستمی از یک اسکر استاندارد برای اسکن متن صفحه به کامپیوتر استفاده می کند. در آنجا برنامه مناسب سازی شده تصویر را به متن کامپیوتری تبدیل کرده و اطلاعات را با صدای بلند می خواند. متن اسکن شده برای استفاده های بعدی می تواند ذخیره شود.

1- Voice synthesizer

2- Synthesized voice

• **سیستم های تلویزیون مدار بسته :** سیستم های تلویزیون مدار بسته از یک دوربین متحرک تغییر داده شده استفاده می کند تا مطالب چاپی را بزرگ کند و آن را روی صفحه نمایش 14 تا 21 نمایش دهد. این وسیله به فردی که تا حدودی دید قابل استفاده دارد اجازه می دهد تا یادداشت و کتابها را بخواند و فرمها را پر کند. سیستم های تلویزیون مدار بسته غالباً بهترین راه برای فرد دارای دید در عمل هستند تا مطالب چاپی را از راه چشم بخوانند.

تمام این برنامه های مناسب سازی شده در محیط ویندوز 95/98 کار می کنند و بیشتر آنها در محیط ویندوز NT و 2000 فعال می شوند.

د) افراد کم توان ذهنی

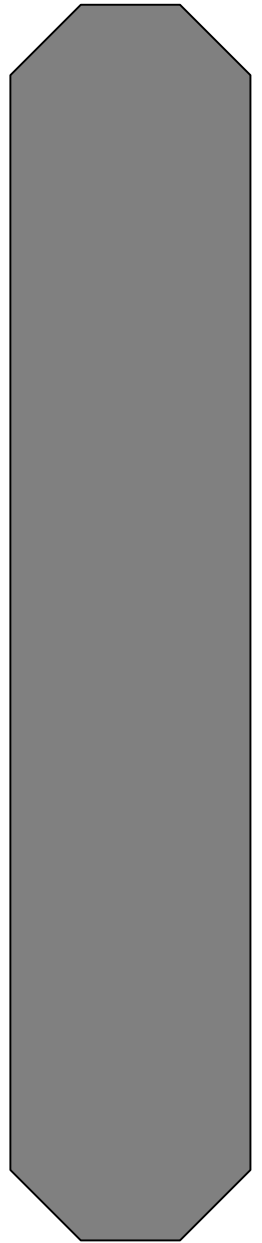
کم توانی ذهنی به نژاد، قوم، زمینه های آموزشی، اقتصادی و اجتماعی خاصی بستگی ندارد بطوریکه می تواند در هر خانواده ای اتفاق بیفتد. اثرات کم توانی ذهنی در میان مردم بسیار متفاوت است درست همانطوری که طیف توانایی در میان مردمی که کم توان ذهنی نیستند تفاوت دارد. در حدود 87 درصد از افراد کم توان ذهنی دارای کم توانی خفیف می باشند که در زمینه یادگیری اطلاعات جدید و مهارتها کمی پایین تر از حد متوسط هستند. آنها دارای قابلیت انجام مشاغل مختلف هستند. 13 درصد باقی مانده محدودیتهای جدی در عملکرد دارند اما با دقت در سنجش مهارتهای کاری آنها و یافتن شغلی متناسب با مهارتهایشان، حتی این دسته از افراد نیز نشان داده اند که موفقیت شغلی دارند.

نوع مشاغل افراد کم توان ذهنی

تعدادی از مشاغل که به تحقیق، افراد کم توان ذهنی در آنها خوب عمل کرده اند عبارتند از: نگهداری از حیوانات، کارگر لباسشویی، کارگران نگهداری ساختمان، افراد کمکی در کتابخانه، کارکنان ورود داده ها، کارکنان پست، مراقبین ماشینهای ریسندگی، نجاری، تکنسین پزشکی، فروشندگی، کارگر مهدکودک، پیام رسانی، آشپزی، کمک تعمیرکار اتومبیل، کمک کار مهندس، کارگر دستگاههای چاپ و تکثیر، سوار کننده قطعات، کارگر کارخانه، کمک تعمیرکار رادیو و تلویزیون، کارگر خواربار فروشی، پرسنل فروش، مراقبین و مستخدمین بیمارستانها، کمک پرستار، صندوقدار، خانه داری، کارهای دفتری، کارگر قطعات اتومبیل. سایر مشاغل موفقیت آمیز برای افراد کم توان ذهنی به طور مداوم در حال شناسایی هستند.

در سالهای اخیر فرصتهای جدید اشتغال برای کمک به افراد کم توان ذهنی توسعه یافته است. از جمله این فرصتها، مدلهای جدید برای تدارک اشتغال حمایتی است بطوریکه کارگران بنا به ضرورت در انجام کارشان کمک می شوند.

فصل سوم

آشنایی با تجارب حرفه آموزی برخی مراکز خارج از کشور*

الف) مرکز ملی آموزش متوسطه و انتقال (گذر)¹

داشتن شغل برای جوانانی که شروع به قبول مسؤولیت و وظایف بزرگسالی می کنند علامت مهمی است. روند اشتغال اکثر افراد دچار ناتوانیها (اشخاص دچار ناتوانیهای یادگیری، آشفته‌گیهای هیجانی یا با آسیب های گفتاری، شنوایی یا سایر نارساییها) از سال 1987 تا 2001 بهتر شده است، به حدی که مشابه با الگوی جوانان جمعیت عمومی است. پیشرفتهای حاصل در درجات مدارس حمایتی کارسنجی حرفه ای جوانان سایر گروههای ناتوانیها (افراد کم توان ذهنی، با آشفته‌گی های هیجانی یا ناتوانیهای چندگانه) به این جوانان فرصتهای بیشتری را برای تجربه اشتغال رشد یافته فراهم ساخته است.

شایع ترین انواع حرفه هایی که افراد شاغل با ناتوانیها دارند

حفاظت / نگهداری*

مراقبت از افراد

خدمات مربوط به غذا

تجارت**

خرده فروشی***

کارهای دفتری****

* شامل نظافت، تمیز کاری و نگهبانی

** شامل نوآموزی و کارآموزی در تجارتهای مستلزم تجربه (تخصصی)

*** شامل فروش و صندوق داری

**** شامل کار اداری، طبقه بندی کردن، بایگانی و تدارکات

* اطلاعات مندرج در فصل سوم از مکاتبات الکترونیکی انجام شده با مراکز مرتبط با انواع معلولیت در خارج از کشور اقتباس شده است.

انواع مشاغلی که افراد با ناتوانیها دارند به موازات افزایش سن به ویژه بین سنین 15 و 16 سال تغییر می کند. نوجوانان احتمالاً بیشتر حرفه های حفاظت/نگهداری و مراقبت از افراد و غالباً مشاغل غیررسمی نظیر باغبانی و مراقبت از اطفال را دارند. جوانان با سن بیشتر نسبت به نوجوانان، بیشتر حرفه های مرتبط با خدمات مربوط به غذا را دارند. به عنوان مثال، 11 درصد از 15 ساله ها در مقایسه با 22 درصد از 16 ساله ها حرفه های مرتبط با خدمات مربوط به غذا را دارند. کارهای دفتری و خرده فروشی در بین جوانان با سن بیشتر معمول تر است.

حرفه های حفاظت/نگهداری متداول ترین نوع حرفه برای پسران است بطوریکه در $\frac{1}{3}$

جمعیت پسران شاغل دیده می شود. در مقابل حرفه های مراقبت از افراد بیشتر در بین دختران شایع است بطوریکه تقریباً در بین نیمی از دختران مشغول به کار مشاهده می شود.

ب) مؤسسه گریت اوکس¹ (ارایه دهنده خدمات توسعه فنی و حرفه ای به دانش آموزان دچار ناتوانیها)

دانش آموزان آسیب دیده جسمی - حرکتی و کم توان ذهنی می توانند به برنامه های فنی حرفه ای متناسب سازی شده² و یا برنامه های طرح تحقیق³ مؤسسه وارد شوند. برنامه های متناسب سازی شده، برنامه های سنتی طراحی شده برای دانش آموزانی است که مشکلات یادگیری مهمتری دارند. این برنامه ها عبارتند از :

- کارهای مربوط به باغبانی
- کارهای مربوط به هتل
- کارهای مربوط به رستوران

1) Great OAKS Institute of Technology and Career Development Services for Students With Disabilities

2) Adapted Career Technical Programs

3) Project SEARCH Programs

این برنامه ها دو سال طول می کشد. دانش آموزان نصف روز در آزمایشگاه هستند و نیم دیگر روز را در کلاسهای نظری می گذرانند. بعضی از کلاسهای نظری در ارتباط با آزمایشگاه آنها می شود. کلاسها 12 نفره است و یک معلم و یک مربی حرفه ای دارند. دانش آموزان زمانی را در بازار کار محلی می گذارند تا تجربه عملی در محیط بدست آورند. غالباً دانش آموزان مبتلا به سندرم، داون، اتیسم و انواع دیگری از ناتوانیها در این برنامه ها مشارکت داده می شوند. نتیجه حاصل، اشتغال آنها و یا دنبال کردن برنامه آموزشی دیگری است.

طرح تحقیق، برنامه دیگری است که به دانش آموزان دچار مشکلات مهم تر خدمات می دهد. این مؤسسه دارای 6 برنامه طرح تحقیق محلی است.

برنامه های انتقال طرح تحقیق برای دانش آموزان دچار ناتوانیها

طرح تحقیق، برنامه انتقال خاص هدایت حرفه ای برای دانش آموزان دچار ناتوانیهاست. این طرح برای دانش آموزانی پیش بینی شده است که هدف اصلی آنها اشتغال و بهره بردن از بررسی حرفه ای است. اساس برنامه یک ساله آموزشگاه جذب شدن در سازمان یا بازار کار است. زمانیکه دانش آموزان در چرخه های متنوع کار شرکت می کنند که منجر به اشتغال رقابتی می شود مهارتهای حرفه ای و کاری را یاد می گیرند. کاریابی و رشد حرفه ای منحصر به فرد بستگی به تجارب، توانایی و مهارتهای دانش آموز دارد. دانش آموزان از طریق انطباق و متناسب سازیها و آموزش ضمن کار حمایت می شوند. سه واحد درسی اختیاری در صورت موفقیت در گذراندن طرح تحقیق به آنها داده می شود. 6 برنامه طرح تحقیق این مؤسسه به شرح زیر است :

1- طرح تحقیق مرکز طبی بیمارستان کودکان سینسیناتی¹

- تدارکات خدمات پرستاری/تدارکات سایر بخشها

- تحویل/گرفتن لوازم متنوع بیمارستانی
- دستیار داروخانه
- سلف سرویس : تهیه، تا کردن و بسته بندی جعبه های پیتزا، تدارک غذای اصلی
- دستیار منشی : بایگانی/کارهای دفتری
- ضد عفونی کردن کلینیکی
- مشایعت کردن خانواده¹
- خدمات مربوط به محیط زیست
- منظره سازی و طراحی محوطه، باغ و غیره
- مراقبت از اطفال
- 2- طرح تحقیق شبکه بهداشت ناحیه CMH²
- سلف سرویس : تدارکات، شستن ظروف
- بایگانی/کارهای دفتری در بخشهای متنوع
- توزیع : تدارکات ملزومات
- دستیار پشتیبان فنی
- دستیار کمک رسانی به بیمار
- کارهای مربوط به ضدعفونی کردن
- خدمات مربوط به محیط زیست
- پشتیبانی فنی IT
- دستیار پشتیبان کلینیک توانبخشی
- دستیار حفاظت از وسایل

1) Family Escort

2) Clinton Memorial Hospital

3- طرح تحقیق بانک فیفت ترد¹

- بایگانی/پشتیبان کارهای دفتری
- اسکن کردن
- ورود داده/امور مربوط به چک
- پشتیبانی امور مربوط به وام
- تحویل و امور مربوط به بسته های پستی
- مرکز تلفن
- کارتهای امضاء
- میکروفیلم/نسخه برداری

4- طرح تحقیق ناحیه پارک استان همیلتن²

- پشتیبان کارهای دفتری
- حفاظت از محوطه بیرون
- حفاظت از حیوانات
- خدمات مربوط به غذا
- پشتیبان حفاظت وسایل تفریحی
- پشتیبان محیط زیست

5- طرح تحقیق تپه های وسترن/بیمارستان مرسی³

- سلف سرویس : آماده کردن سینی غذا، شستن ظروف، تدارکات آشپزخانه
- بایگانی/کارهای دفتری

1) Fifth Third Bank

2) Hamilton

3) Project SEARCH/Mercy Hospital/ Western Hills

- خدمات مربوط به محیط زیست
- نظافت اتاق گنجه ها، حفاظت از وسایل ورزشی، مراقبت از اطفال
- کمک پشتیبان کاردرمان/فیزیوتراپ و بیماربر
- کار در بخش فلپوتومی، رادیولوژی و آزمایشگاه داروخانه (نیازمند به مهارت تخصصی)
- حفاظت و پشتیبانی اتاق جراحی
- حفاظت و پشتیبانی اتاق عمل/ اتاق اورژانس

6- طرح تحقیق دانشگاه زاویر¹

- درختکاری/گلکاری طبیعی
- پشتیبان فنی/شنیداری - دیداری
- خدمات مربوط به غذا
- مرکز تفریح و سرگرمی دانش آموزان
- پشتیبان کارهای دفتری
- کتابخانه
- منظره سازی : حفاظت از محوطه بیرون

برنامه های فنی و حرفه ای متناسب سازی شده

این مؤسسه سلسله امکاناتی را برای دانش آموزان با نیازهای ویژه تدارک می بیند. بیش از 50 برنامه فنی و حرفه ای در سراسر چهار منطقه وجود دارد. دانش آموزان با نیازهای ویژه در هر یک از این برنامه ها ثبت نام می شوند. دانش آموزان با ناتوانیهای مهمتر ممکن است در یکی از برنامه های فنی و حرفه ای متناسب سازی شده موفقیتی بدست آورند. دانش آموزان احتمالاً دانش آموختگی خود را به تعویض انداخته و بعد از آنکه تمام شرایط ضروری دانش آموختگی را کامل کرده اند وارد

این برنامه ها می شوند. این برنامه ها به منظور تضمین موفقیت دانش‌آموزان سازماندهی می شود و به قرار زیر هستند :

- ظرفیت کلاس : 8 تا 12 نفر دانش‌آموز در هر برنامه
- برنامه دو ساله شامل مهارت‌های حرفه ای و برنامه آموزش عملی - نظری
- مشارکت دانش‌آموز در چرخه های کار اجتماع
- کمک کردن مربی حرفه ای به دانش‌آموزان در مهارت‌های محل کار
- کمک به کاریابی و رشد حرفه ای منحصر به فرد
- تأمین مربی حرفه ای در خلال مراحل اولیه اشتغال
- هماهنگی خدمات جامعه و انتقال شامل کمیته خدمات توانبخشی اوهایو¹

برنامه های فنی و حرفه ای متناسب سازی شده عبارتند از :

- کارهای مربوط به باغبانی منطقه توسعه حرفه ای دایموند اوکس²
- کارهای مربوط به هتل منطقه توسعه حرفه ای سکارلت اوکس³
- کارهای مربوط به سلف سرویس منطقه توسعه حرفه ای لارل اوکس⁴
- کارهای مربوط به سلف سرویس منطقه توسعه حرفه ای لایو اوکس⁵
- کارهای مربوط به سلف سرویس دبیرستان گلن استی⁶

ضوابط واجد شرایط بودن

- برای برنامه آموزش فردی (IEP) صلاحیت لازم را داشته باشند.
- نسبت به برنامه انتخابی مهارت و علاقه داشته باشند.
- رفت و آمد مستقل داشته باشند مشروط به اینکه کاریابی شغلی قبلاً صورت گرفته باشد.
- به کار کردن در جامعه تمایل داشته باشند.

1) Ohio

2) Diamond Oaks

3) Scarlet Oaks

4) Laurel Oaks

5) Live Oaks

6) Glen Este

معیارهای پذیرش در طرح تحقیق

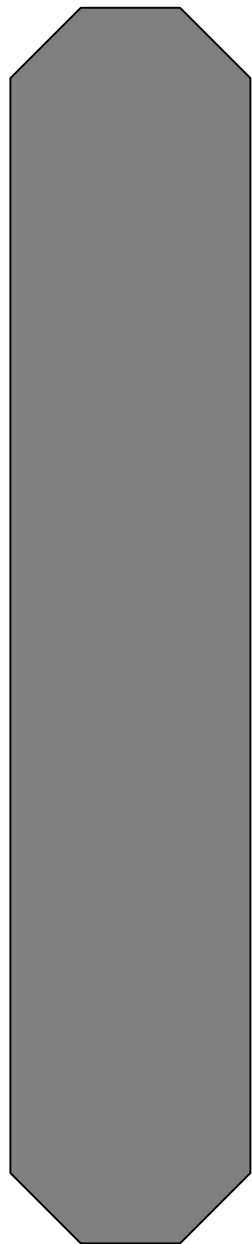
دانش آموزانی که علاقمند به شرکت در طرح تحقیق هستند باید ملاکهای زیر را داشته باشند :

- حداقل 18 سال داشته باشند.
- واحدهای درسی ضروری برای دانش آموختگی از دبیرستان را تمام کرده باشند.
- بپذیرند که این برنامه، آخرین سال ارایه خدمات به دانش‌آموزان است و دیپلم را در پایان سال تحصیلی می‌گیرند.
- مهارتهای آمادگی برای حرفه و رعایت مستقل بهداشت فردی را داشته باشند.
- مهارتهای مستقل غذا خوردن و استفاده از دستشویی را داشته باشند.
- توانایی حفظ رفتار مناسب محل کار را داشته باشند.
- مهارتهای اجتماعی پسندیده را داشته باشند.
- توانایی کنترل و تغییر رفتار را داشته باشند.
- توانایی برقراری ارتباط را به طور مؤثر داشته باشند.
- به بررسی امکانات حمل و نقل تمایل داشته باشند و برای رفت و آمد مستقل به محل کار آموزش ببینند.
- تجربه قبلی در محیط کار شامل کار با دریافت حقوق، کار داوطلبانه و آموزشگاه را داشته باشند.
- در آزمایش مصونیت و مواد مخدر قبول شوند.
- در پایان برنامه طرح تحقیق به کار کردن در جامعه تمایل داشته باشند و برنامه ریزی کنند.

ج) شبکه مناسب سازی حرفه (JAN)¹

شبکه مناسب سازی حرفه، سرویس مشاوره رایگان بین المللی است که اطلاعاتی درباره مناسب سازی حرفه و اشتغال افراد با ناتوانیها فراهم می‌سازد. این شبکه همچنین اطلاعاتی درباره قانون افراد با ناتوانیها در آمریکا و سایر قوانین مربوط به اشتغال/ناتوانی تدارک می‌بیند.

فصل چہارم

حرف کلاسهای مهارتهای حرفه ای دانش آموزان چندمعلولیتی

در سال تحصیلی 84-1383 سازمان آموزش و پرورش استثنایی برای اولین بار اقدام به اجرای طرح آزمایشی ادامه تحصیل دانش آموزان چندمعلولیتی که موفق به اتمام دوره ابتدایی شده اند کرده است.

در سال 83 به استانهای خراسان، اصفهان، فارس، شهرتهران و شهرستانهای استان تهران مجوز راه اندازی کلاس آموزش مهارتهای حرفه ای برای دانش آموزان چندمعلولیتی داده شد که صرفاً دو استان خراسان و فارس و شهرستانهای استان تهران مبادرت به تشکیل کلاس کردند و کلاس آموزش مهارتهای حرفه ای دانش آموزان چندمعلولیتی استان اصفهان در سال 84 راه اندازی شد. شهرتهران نیز در سال 83 با فعالیتهای ساده ای شروع به کار کرد که با توجه به پیشرفت و توانایی دانش آموزان بتدریج در سال 84 به آموزش حرفه های اصلی اقدام نمود.

در سال 84 به سه استان دیگر شامل آذربایجان شرقی، اراک، و قزوین مجوز داده شد. به استثنای آذربایجان شرقی که مبادرت به تشکیل کلاس خاص برای آموزش مهارتهای حرفه ای به دانش آموزان چندمعلولیتی نمود دو استان دیگر به دلیل نداشتن فضای آموزشی مناسب و یا به حد نصاب نرسیدن دانش آموزان چندمعلولیتی دختر و پسر برای تشکیل کلاس به تفکیک جنسیت، در کلاس دانش آموزان تک معلولیتی جایگزین و مشغول به تحصیل شدند.

در سال 84 همچنین استانهای زنجان و کهگیلویه و بویراحمد به منظور دریافت مجوز برای راه اندازی کلاس مهارتهای حرفه ای جهت دانش آموزان چندمعلولیتی مکاتباتی انجام دادند که بنا به دلایل ذیل مجوز مربوط صادر نشد :

- اعلان درخواست به سازمان آموزش و پرورش استثنایی با تأخیر زمان نسبت به شروع سال تحصیلی 85-1384

- به حد نصاب نرسیدن دانش آموز برای تشکیل کلاس براساس یک نوع معلولیت یا به تفکیک جنسیت

- عدم موافقت برای جذب دانش آموزان چندمعلولیتی در کلاس مهارتهای حرفه ای دانش آموزان تک معلولیتی

- نداشتن فضای آموزشی مناسب

فهرست حرف کلاس مهارت‌های حرفه‌ای راه اندازی شده در استانهای کشور جهت دانش‌آموزان چندمعلولیتی در جدول 1 و 2 آمده است.

جدول 1- حرف کلاس مهارت‌های حرفه‌ای دانش‌آموزان چندمعلولیتی به تفکیک استان

حرف مورد آموزش	استان
توربافی - جارو بافی - گلدوزی با دست - اطوکشی انواع گلدوزی	آذربایجان شرقی
گبه بافی - حصیربافی - گچ بری - گونی بافی - دیوار نگاری	اصفهان
معرق - کیف دوزی - خیاطی - نجاری - قاب سازی - بافندگی - گلدوزی - عروسک سازی - مشبک کاری - جاروبافی - حصیربافی - گل چینی - گلیم بافی - آشپزی - ماشین نویسی - سفالگری - سوزن دوزی - کامپیوتر - قابسازی - نقشه خوانی قالی - قلاب بافی - قالی بافی	خراسان
توربافی - حصیر بافی - کامپیوتر - کفاشی - نازک کاری چوب - کار با چرم - خیاطی	شهر تهران
گلدوزی - عروسک سازی - آشپزی	شهرستانهای تهران
قالیبافی - گلیم بافی - گلسازی - لوله کشی - گچ بری - رویه کوبی مبیل - صنایع فلزی	فارس

جدول 2- حرف مورد آموزش دانش آموزان چندمعلولیتی به تفکیک نوع معلولیت

حرف مورد آموزش	استان
جارو بافی - حصیر بافی - گل چینی - گلیم بافی - آشپزی	چندمعلولیتی آسیب دیده بینایی
معرق - کیف دوزی - خیاطی - نجاری - قاب سازی - بافندگی - گلدوزی - عروسک سازی - مشبک کاری - حصیربافی - نازک کاری چوب - کار با چرم - گبه بافی - گچ بری - دیوارنگاری - آشپزی - قالیبافی - گلیم بافی - گلسازی - لوله کشی - صنایع فلزی	چندمعلولیتی آسیب دیده شنوایی
ماشین نویسی - سفالگری - گل دوزی - حصیربافی - معرق - کیف دوزی - گلیم بافی - مشبک - سوزن دوزی - خیاطی - کامپیوتر - آشپزی - قابسازی - بافندگی - نقشه خوانی - قالی - قلاب بافی - عروسک سازی - قالیبافی - کفاشی - توربافی - کار با چرم - گبه بافی - گچ بری - گونی بافی - گلسازی - رویه کوبی مبل - صنایع فلزی - جاروبافی - اطوکشی انواع گلدوزی	چندمعلولیتی آسیب دیده جسمی - حرکتی

حرف دوره مهارت‌های حرفه‌ای دانش آموزان کم توان ذهنی

سازمان آموزش و پرورش استثنایی از سال 1374 طرح ادامه تحصیل دانش‌آموزان کم توان ذهنی دوره ابتدایی را با تأکید بر رویکرد حرفه آموزی تهیه و به اجرا درآورد. در سال 1379 طرح تجدید نظر شده تحت عنوان دوره مهارت‌های حرفه‌ای به تمامی استانهای کشور ابلاغ گردید. فهرست حرف اصلی و فرعی مورد آموزش در دوره مهارت‌های حرفه‌ای سال تحصیلی 85-84 84 دانش‌آموزان کم توان ذهنی در جدول شماره 3 آورده شده است.

جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

حرف اصلی	حرف فرعی	شهر	استان
خیاطی - گلدوزی - نجاری - کفاشی - قالیبافی - پنچرگیری - توربافی	قلاپ بافی - عروسک سازی - پولک دوزی - نازک بری - فرچه سازی - بافتنی - تعویض روغن و فیلتر - حاشیه دوزی واکس زدن	تهربز	آذربایجان شرقی
تعمیر کفش	جاروبافی - گلدوزی	اهر	
قالیبافی - خیاطی	نازک بری - عروسک دوزی	میانه	
نجاری - خیاطی	گلدوزی - خیاطی	بناب	
خیاطی - قالیبافی	قالی بافی - آشپزی	مراغه	
نجاری - خیاطی	نازک بری	مرند	
نجاری	نازک بری	سراب	
دروذگری	شلاوار دوزی	آذر شهبر	
خیاطی	نازک بری	شهبستر	
نجاری		هادی شهبر	
معرق چوب - خیاطی	بافندگی - سیم کشی ساده - مشبک سازی و ساخت وسایل تزئینی با چوب	مههاباد	آذربایجان غربی
خیاطی (درجه 3) - دروذگری - معرق کاری (نازک بری)	گلسازی - سنگ دوزی - باغبانی - برقکاری	ارومیه	
معرق کاری (نازک بری با چوب) - خیاطی	کفاشی - گلدوزی	بوکان	
معرق	باغبانی	سردشت	
خیاطی	گلدوزی	قره	
معرق - خیاطی	کفاشی - گلدوزی	ضیاءالدین	
معرق - خیاطی	برق کاری مقدماتی - طراحی دوخت - گلدوزی	نقده	
قالی بافی	کفاشی	خوی	
معرق کاری - خیاطی	نجاری - گلدوزی	ماکو	
صنایع چوب - خیاطی	تعمیر کفش - گلدوزی	میاندوآب	
		شاهین دز	

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش‌آموزان کم توان ذهنی

حرف فرعی	حرف اصلی	شهر	استان
باغبانی تکه دوزی - کوبلن دوزی - هویه کاری باغبانی کشاورزی گلدوزی - تکه دوزی	قالیبافی گلدوزی دستی قالیبافی قالیبافی خیاطی	پارس آباد اردبیل مشکین شهر مغان گرمی خلخال	اردبیل
نازک بری - عروسک سازی - گلدوزی - سرمه دوزی - گونی بافی - تزئینات منزل - دوخته‌های تزئینی - گبه بافی تزئینات منزل - گچ بری - نازک بری نازک بری پیراهن دوزی پیراهن دوزی گلدوزی - نازک بری - تزئینات منزل گچ بری گچ بری خیاطی - گونی بافی - عروسک دوزی - شلواردوزی - گچ بری - سراجی نازک بری مکرومه بافی - قالیبافی - معرق کاری معرق کاری - سراجی نقشه کشی فرش درودگری - گلدوزی نازک بری نازک بری - گچ بری	سراجی - شلوار دوزی - قالیبافی - نازک دوزی - گبه بافی - گلدوزی ماشینی گلدوزی با دست - سراجی - نازک بری سراجی شلوار دوزی شلوار دوزی نازک دوزی - شلوار دوزی - سراجی سراجی سراجی قالیبافی - گلیم بافی - گبه بافی - سراجی - شلواردوزی نازک دوزی نازک دوزی - گلدوزی ماشینی - سراجی - شلوار دوزی قالیبافی قالیبافی سراجی - نازک دوزی قالیبافی سراجی	اصفهان خمینی شهر فلاورجان نجف آباد تیران و کرون زرین شهر کوهپایه جلگه شاهین شهر میمه کاشان آران نابین شهرضا سمیرم داران	اصفهان

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

حرف اصلی	حرف فرعی	شهر	استان
خیاطی رنگ آمیزی چوب - قالببافی - هویه کاری معرق کاری خیاطی حصربافی عروسک سازی	قالببافی معرق - خیاطی - مکرومه بافی باغبانی معرق خیاطی خیاطی	ملکشاهی ایلام مهران ایوان دهلران آبدانان	ایلام
خیاطی - قالببافی - نجاری - لوله کشی - جوشکاری - رنگ آمیزی چوب - گلدوزی - پولک دوزی برق کاری مقدماتی - جوشکاری - لوله- کشی - برق ساختمان خیاطی - قالببافی - نجاری - لوله- کشی - گلدوزی - نازک دوزی - پولک دوزی - جوشکاری جوشکاری ساختمان جوشکاری آشپزی - گلدوزی جوشکاری	خیاطی - قالببافی - جوشکاری - نجاری - لوله کشی جوشکاری - لوله کشی قالببافی - خیاطی - لوله کشی - جوشکاری جوشکاری لوله کشی خیاطی لوله کشی	برازجان آب پخش بوشهر گناوه خورموج سعد آباد اهرم	بوشهر
عروسک سازی - تیکه دوزی - گچ بری گچ بری کشاورزی گچ بری کوبن دوزی - گونی بافی - حلقه بافی - خز دوزی مهره بافی - هویه کاری گچ بری - پرورش گل - برق کاری مقدماتی - رنگ آمیزی چوب - قالببافی - بافتنی - گلسازی هویه کاری	خیاطی - درودگری (نازک بری) نازک بری نجاری نجاری خیاطی - گلدوزی مشبک - نازک بری - خیاطی - گلدوزی	فارسان جونقان دستگرد شلمزار بروجن شهرکرد	چهارمحال و بختیاری

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

حرف اصلی	حرف فرعی	شهر	استان
گچ بری گچ بری - نازک بری - نازک بری - برق کاری مقدماتی - خیاطی لباس نوزاد گچ بری تعمیر کفش کشاورزی - باغبانی کشاورزی	نازک بری نجاری - خیاطی درودگری برق کاری مقدماتی نجاری کفاشی - نجاری - کشاورزی	نافچ اردل سامان فلارد لردگان فردنبه	
گلدوزی - بافندگی - آشپزی - قابسازی عروسک بافی - کوبلن دوزی - آشپزی - کفاشی - معرق کاری - راسته دوزی گلدوزی - عروسک سازی با خز - کوبلن دوزی گلدوزی - هویه کاری - گلیم بافی - قاب سازی گلدوزی بافندگی با ماشین - قابسازی - کامپیوتر - جوراب بافی - حصیربافی - قالببافی - کوبلن دوزی - هویه کاری گلدوزی - بافندگی درودگری گلدوزی - قلاب بافی - خیاطی (نازک دوزی) - معرق گلدوزی گلدوزی معرق	گلدوزی - معرق کاری خیاطی خیاطی خیاطی - قالببافی گلدوزی کیف دوزی - مشبک - جاروبافی - خیاطی - معرق - گلدوزی - سفالگری - سرمه دوزی - سبذبافی - سراجی - گلیم بافی - نجاری - قالببافی - حصیربافی - خانه داری - گلدوزی با دست طراحی دوخت مشبک خیاطی - جاروبافی - درودگری (درجه 3) - رنگ کاری صنایع چوب خیاطی - بافندگی خیاطی قالببافی - معرق	کاشمر تربت حیدریه سرخس چناران فردوس مشهد قوچان تایباد سبزوار نیشابور فریمان خلیل آباد	خراسان رضوی

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

استان	شهر	حرف اصلی	حرف فرعی
	تربت جام گناباد	خیاطی - نجاری - جاروبافی نجاری	مشبک کاری - حصیربافی رنگ آمیزی چوب
خراسان شمالی	جاجرم شبروان اسفراین بجنورد	خیاطی درودگری - گلیم بافی - معرق کاری معرق کاری معرق کاری - بافندگی - صنایع فلزی (جوشکاری) - صنایع چوب (نجاری) - نقاشی ساختمان	عروسک سازی معرق - خیاطی - نقاشی چوب و فلزات باغبانی آشپزی - معرق - گلدوزی - نقاشی ساختمان
خراسان جنوبی	سرایان بیرجند قاین	درودگری (درجه 3) - صنایع چوب - خیاطی قالیبافی - معرق - بافندگی با ماشین - درودگری - گلدوزی - قالیبافی - گلیم بافی لوله کشی - خیاطی	معرق - آشپزی - گلدوزی - بافتنی گلیم بافی - مشبک - بافندگی دستی - قابسازی - هویه کاری - سرمه دوزی - دوخت کوبلن - شماره دوزی کامپیوتر - گلسازی - هویه کاری
خوزستان	رامهرمز آغاجاری شادگان اندیمشک اهواز آبادان بهبهان دزفول سوسنگرد بندرماه شهر	خیاطی لوله کشی جوشکاری خیاطی لوله کشی - تعمیر کفش - قالیبافی - خیاطی نازک دوزی - لوله کشی لوله کشی باغبانی - صنایع چوب رنگ آمیزی ساختمان - لوله کشی جوشکاری	گلدوزی کفاشی تعمیر دوچرخه گلدوزی کار روی سفال - کار با چرم - قابسازی - پرورش گل - گلیم بافی - خیاطی گلسازی - آشپزی - کار با چوب کفاشی - جوشکاری باغبانی - صنایع چوب باغبانی معرق کاری

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

استان	شهر	حرف اصلی	حرف فرعی
زنجان	ابهر زنجان خدابنده خرمدره	کلیم بافی جوراب بافی - خیاطی مردانه - لوله کشی - خیاطی - قالبیافی - پرورش قارچ خوراکی خیاطی (پیراهن دوزی) - معرق کاری لوله کشی - جوشکاری برق - خیاطی (نازک دوزی)	خیاطی تعمیر کفش و واکس زدن - پرورش قارچ و گل و گیاه - خانه داری گلدوزی - درودگری - خیاطی فلز کاری - قلاب بافی - گلدوزی
سمنان	سمنان دامغان شاهرود بسطام	بافندگی با ماشین - قالبیافی - کلیم بافی - معرق - نجاری تعمیر کفش قالبیافی - خیاطی درودگری - قالبیافی	سوزن دوزی - گلدوزی - آتشپزی - قالبیافی حصیربافی - ظریف بری آتشپزی - گلسازی باغبانی - نازک بری
سیستان و بلوچستان	زاهدان سراوان زابل	درودگری - معرق - خیاطی نجاری - سوزن دوزی معرق - درودگری - نازک دوزی	رنگ آمیزی چوب - نازک دوزی - معرق - هویه کاری - آتشپزی - سکه دوزی معرق نازک بری - مشبک کاری - رنگ آمیزی چوب - معرق
تهران	تهران	گلدوزی - قالبیافی - قلمزنی - خیاطی - حصیربافی - کار با چرم - بافندگی با ماشین - توربافی - نجاری - تکه دوزی - نقاشی ساختمان - کلیم بافی - بافت فرش - تعمیر کفش - سرمه دوزی - پشتی دوزی - راسته دوزی - نازک دوزی - قلاب بافی - معرق - نازکبری	گلسازی - معرق - عروسک دوزی - هویه - کاری - گلدوزی - کامپیوتر - حصیربافی - آتشپزی - شابلون کوبی روی پارچه با کلیشه - واکس زدن - خیاطی - قالبیافی - قلاببافی - نقشه خوانی فرش - کارهای تزئینی با حصیر و مهره - پولک دوزی - مروراید بافی - ساخت گل کاغذی

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

حرف فرعی	حرف اصلی	شهر	استان
گلسازی - عروسک دوزی - هویسه کاری - خیاطی - کفاشی نقاشی ساختمان حصیربافی گلسازی - شمع سازی آشپزی - عروسک سازی - حصیربافی - آرایشگری مشبک کاری مشبک کاری مشبک - گلدوزی گچ بری - نقاشی ساختمان حصیر بافی گلدوزی - کوبلن دوزی - کار روی سفال - عروسک سازی	کانوابافی - گلسازی - سراجی - حکاکی کفاشی کفاشی - تعمیر کفش خیاطی خیاطی - عروسک سازی - بلوک زنی - کفاشی معرق کاری - خیاطی (نازک دوزی) معرق کفاشی - معرق - خیاطی تولید بلوک معرق - کفاشی خیاطی	کرج رودهن ساوجبلاغ شهریار اسلامشهر ورامین پاکدشت شهر ری فیروزکوه ملارد قرچک	شهرستانهای تهران
پرورش قارچ گلدوزی - گلسازی - گل چینی - دکوباژ - مجسمه سازی - شمع سازی - نجاری - باغبانی - کامپیوتر - قالببافی - برق کاری مقدماتی - پرس پلاستیک - جوشکاری - تایپ کامپیوتری - گچ بری - رویه کوبی - صنایع فلزی - خیاطی گلسازی سوزن دوزی - گلسازی - لوله کشی سبزی کاری کشاورزی لوله کشی	کشت گلخانه ای خیاطی - بافندگی - معرق - قالببافی - گلیم بافی - نجاری - لوله کشی - دروردگری - جوشکاری - زیراکس و تایپ - صنایع فلزی - گچ بری - رویه کوبی مبل - بافندگی ماشینی - گبه بافی خیاطی خیاطی - نجاری نجاری لوله کشی نجاری	اقلید شیراز بهمن آباده نورآباد استهبان کوار	فارس

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

حرف اصلی	حرف فرعی	شهر	استان
لوله کشی	تعمیر خودرو	ارسنجان	
خیاطی	سرمه دوزی - عروسک سازی	کازرون	
لوله کشی	لوله کشی گاز ساختمان	بوانات	
جوشکاری - خیاطی (راسته دوزی، نازک دوزی)	حصیربافی - جاروبافی - معرق - آشپزی	چهرم	
- قالبیافی			
کشت گلخانه ای	زراعت - باغبانی	جنت شهر	
معرق	کشت گلخانه ای	خفر	
نجاری - حصیربافی - خیاطی	کشاوری - حصیربافی - عروسک سازی	نی ریز	
لوله کشی - حصیربافی	صندوق سازی - نجاری	فسا	
خیاطی - کشاوری - باغبانی	کامپیوتر - کشت گلخانه ای	صفاشهر	
قالبیافی - لوله کشی	خیاطی - کشاوری	داراب	
باغبانی	پرورش گل	خرامه	
نجاری	حصیربافی	فیروزآباد	
لوله کشی	باغبانی - کشاوری	رستم	
معرق - قالبیافی	معرق - قالبیافی	زرقان	
طراحی و دوخت	گلسازی	سروستان	
خیاطی (نازک دوزی)	گلسازی - گلدوزی	قطب آباد	
خیاطی	گلدوزی - هویه کاری	لارستان	
معرق	حلوای پزی	لار	
خیاطی	گلدوزی	اوز	
نجاری - قالبیافی	توربافی - خیاطی	مرودشت	
نجاری - کشت گلخانه ای - خیاطی (نازک دوزی)	کشت گلخانه ای - پرورش قارچ خوراکی - گلدوزی با دست - گلسازی - هویه کاری	قزوین	قزوین
	هویه کاری - گلدوزی - چاپ روی سفال/پارچه - کشت گلخانه ای - پرورش قارچ صدفی - نازکبری - معرق	قزوین	
	گلدوزی - هویه کاری - گلسازی - آشپزی	تاکستان	
خیاطی			

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش‌آموزان کم توان ذهنی

حرف اصلی	حرف فرعی	شهر	استان
صحافی - مشبک کاری - خیاطی - کیف دوزی - گلدوزی صنعتی - گلیم بافی - جاجیم بافی	پاکت سازی - سبد بافی - راسته دوزی - گبه بافی - کارت بافی	قم	قم
گلیم بافی - خیاطی - نازک کاری - گلسازی خیاطی (نازک دوزی) خیاطی شلوار دوزی مردانه خیاطی (نازک دوزی) گیوه بافی خیاطی - کلاشی بافی - معرق کاری خیاطی - درودگری	هویه کاری - کوبلن دوزی - بافتنی - جاجیم بافی - گیوه بافی گیوه بافی گلیم بافی - معرق کاری - گل دوزی دستی توپ دوزی کاشت گل و گیاه خیاطی - گلدوزی واکس زدن - تعمیرات جزئی مغرق کاری - گلیم بافی	سنندج دیواندره سقز قروه کامیاران مریوان بانه بیجار	کردستان
خیاطی (چرخ کاری) - نجاری چرخ کاری لباس مردانه نجاری قالیبافی کشاورزی (کشت سبزیجات) جوشکاری چرخ کاری (لباس زنانه) - کشاورزی - جوشکاری چرخ کاری - کشاورزی (پرورش نهال) - مکانیکی پسته دوزی - چرخ کاری - قالیبافی - نجاری - تأسیسات چرخ کاری - کشاورزی (پرورش نهال پسته) قالیبافی نجاری	مغرق گلدوزی با ماشین مغرق گلیم بافی مغرق تأسیسات گل دوزی با ماشین - کشاورزی - جوشکاری گل دوزی با ماشین - مکانیکی - کشاورزی پته دوزی - قالیبافی - گلیم بافی - معرق گلدوزی با ماشین - نجاری مغرق مغرق	بردسیر زرنند بافت راور کوه بنان بروات بم سیرجان کرمان رفسنجان راپر شهر بابک	کرمان

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

استان	شهر	حرف اصلی	حرف فرعی
	کهنوج جیرفت	کشت سبزیجات و گیاهان گلخانه ای کشت گیاهان گلخانه ای	معرق معرق
کرمانشاه	کرمانشاه سرپل ذهاب پاوه جوانرود اسلام آبادغرب	قالیبافی - خیاطی - کفاشی - سراجی - معرق - نجاری - لوله کشی نجاری معرق کاری - خیاطی نجاری درودگری - قالیبافی	قلاب بافی - سراجی - کفاشی - معرق - نجاری - لوله کشی ساختمان معرق کاری معرق کاری معرق کاری معرق کاری - خیاطی و گلدوزی
کهگیلویه و بویراحمد	سی سخت کیلک یاسوج دهدشت گچساران باشت	بافندگی لوله کشی لوله کشی - بافندگی با ماشین خیاطی (راسته دوزی) - مکانیک خودرو لوله کشی - خیاطی برق کاری مقدماتی - خیاطی	خیاطی برق کاری مقدماتی توپ دوزی - خیاطی - نازک دوزی گلدوزی - باغبانی و کشاورزی - معرق کاری برق کاری مقدماتی - قالیبافی کشاورزی - گلدوزی
گلستان	گنبد کاووس گرگان آزاد شهر مینو دشت کردکوی	قالیبافی - گلیم بافی قالیبافی - گلیم بافی قالیبافی قالیبافی - گلیم بافی قالیبافی	کاموا بافی - گلسازی - خیاطی - سبزیکاری - برش تخته سه لایی معرق (نازک بری چوب) - عروسک سازی - تزئین روی کوزه - هویه کاری پارچه بافی باغبانی - کفاشی - پارچه بافی - کوبلن دوزی معرق کاری - سبزی کاری - باغبانی
گیلان	رشت لنگرود فومن	نجاری - خیاطی - بافندگی با ماشین - بافندگی دستی درودگری (نجاری) - کفاشی (کار روی چرم) تعمیر کفش	کفاشی - گلدوزی - منجوق دوزی - کوبلن دوزی - پولک دوزی - سرددوزی معرق باغبانی

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

استان	شهر	حرف اصلی	حرف فرعی
گیلان	لاهیجان بندر انزلی سیاهکل رودسر آستانه اشرفیه صومعه سرا	خیاطی خیاطی - معرق کاری پرورش گل و گیاه کاموا بافی باغبانی خیاطی	گلسازی هویه کاری - بافتنی - کار دستی باغبانی خیاطی کشت سبزیجات آشپزی - گلسازی
لرستان	خرم آباد دورود بروجرد کوهدشت الیگودرز الشتر ازنا	کار با چرم - توربافی - مشبک - پرورش گل و گیاه - جاجیم بافی قالیبافی - گلیم بافی - توربافی قالیبافی - پرورش گل و گیاه - نجاری - خیاطی معرق کار با چرم - خیاطی - قالیبافی توربافی خیاطی	گلیم بافی - گل سازی - توربافی - مشبک - پرورش گل و گیاه گلدوزی - خیاطی - گلسازی - بافتنی - هویه کاری - جاجیم بافی - مشبک خیاطی - گلسازی - هویه کاری - توربافی - ماشته بافی مشبک توربافی - گلدوزی - بافتنی - هویه کاری مشبک آشپزی
مازندران	گلوگاه بهشهر ساری جویبار قائم شهر بابل	قالیبافی خیاطی - قالی بافی - گلیم بافی درودگری - گلیم بافی - قالیبافی - پرورش قارچ صدفی - خیاطی خیاطی درودگری - پرورش گل و گیاه - گلیم بافی - خیاطی خیاطی خیاطی - گلسازی - درودگری - منبت کاری - معرق	مکرومه بافی گلدوزی - مکرومه بافی معرق - گلیم بافی - قالیبافی - گلدوزی عروسک دوزی درودگری - پرورش گل و گیاه - گلدوزی - گلسازی گلسازی گلسازی - گل چینی - منبت کاری - معرق

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش‌آموزان کم توان ذهنی

استان	شهر	حرف اصلی	حرف فرعی
مازندران	بندیپ غربی آمل نور نوشهر چالوس تنکابن رامسر	معرق خیاطی - گل چینی - گلیم بافی - معرق معرق - منبت کاری خیاطی درودگری - پرورش گل و گیاه تعمیر کفش معرق	منبت کاری گل سازی - عروسک سازی - سفالگری معرق - منبت کاری گلسازی - گلدوزی درودگری - پرورش گل و گیاه جاروبافی منبت کاری
مرکزی	خمین محلات شازند ساوه اراک دلیجان	قالیبافی - حصیربافی - جاروبافی - ساخت قالبه‌های گچی - معرق گلکاری و پرورش گل‌های آپارتمانی معرق - خیاطی معرق کاری - خیاطی نجاری - خراطی - معرق - خیاطی معرق کاری - خیاطی	خیاطی - کوبلن دوزی - بافتنی - واکس زدن - ساخت قالبه‌های گچی باغبانی جاروبافی - پولیش - کف بافی - قلاب بافی - کوبلن دوزی جارو بافی - حصیربافی - پولک دوزی - کوبلن دوزی - گلسازی با فوم معرق - جاروبافی - گلسازی - عروسک سازی حصیربافی - کوبلن دوزی
هرمزگان	بندرعباس بندر لنگه رضوان حاجی آباد گاوبندی میناب هرمز بندر خمیر	خیاطی - گلابتون دوزی - لوله کشی لوله کشی لوله کشی لوله کشی لوله کشی لوله کشی - خیاطی لوله کشی لوله کشی	گلیم بافی - نازک بری - گلسازی نازک بری کشاوری قالیبافی نازک بری معرق - گلدوزی معرق معرق

ادامه جدول 3- حرف اصلی و فرعی دوره مهارت‌های حرفه ای دانش آموزان کم توان ذهنی

حرف فرعی	حرف اصلی	شهر	استان
نازک بری	لوله کشی لوله کشی	قشم بستک	
عروسک دوزی - معرق گلسازی - قلاب بافی - معرق کاری معرق کاری - عروسک دوزی - گلدوزی گلدوزی با دست - معرق کاری نقاشی روی سفال گلیم بافی گلیم بافی	گلدوزی - قالیبافی - بافندگی با ماشین - کار با چرم قالیبافی - سبذبافی - لوله کشی منبت کاری - خیاطی قالی بافی خیاطی - معرق قالیبافی قالیبافی	همدان ملایر تویسرکان اسدآباد بهار کبودر آهنگ نهایوند	همدان
نجاری - عروسک سازی عروسک دوزی - گلدوزی - هویه کاری - گل چینی - کشاورزی و باغبانی - شیشه بری - خراطی گلدوزی - عروسک دوزی - قالیبافی - کشت گلخانه ای نقاشی روی سرامیک - گلسازی - عروسک سازی نقاشی ساختمان کشاورزی آشپزی - نقاشی درودگری گلدوزی	جوشکاری - خیاطی خیاطی - نقاشی - نجاری - جوشکاری خیاطی - خراطی - نجاری سرامیک - خیاطی مروار بافی خیاطی خیاطی (نازک دوزی - دوخت شلوار) نجاری خیاطی	ابرقوه یزد اردکان میبد باقی اشکذر مهریز عشق آباد طبس	یزد

فهرست استانداردهای مهارت درجه 3 دوره مهارت‌های حرفه‌ای دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی

(تا سال 1385)

قالیبافی

گلیم بافی

کانوا بافی ماشینی

سفالگری

دروذگری

پیش‌کاری

نقاشی ساختمان

پرورش قارچ خوراکی

نازک دوزی زنانه

گلدوزی دستی

سراجی

راسته دوزی

گبه بافی

متصدی تکثیر اوراق

معرق

گلدوزی ماشینی

تعمیر کفش

حرف بومی استانهای کشور

حرفه های بومی استانهای کشور از رشد و شکوفایی چشمگیری برخوردارند به طوری که نمونه های بدیع آفریده های دستان هنرمندان ایرانی امروزه مایه سربلندی و مباحثات موزه های بزرگ جهان است. به منظور آگاهی بیشتر از انواع حرف بومی کشور، فهرست آنها در جدول شماره 4 آمده است.

جدول 4- حرف بومی کشور به تفکیک استانها*

انواع حرف	استان
قالیبافی - نقره سازی - سفالگری - سرامیک سازی - سوزن دوزی - سبد بافی - قلاب بافی - حریر و ابریشم بافی - حوله و پتو بافی - بافت گلیم و گلیمچه - جاجیم بافی - مفرش بافی - بافت مسند - خورجین بافی - ورنی بافی - کفاشی و کفش دوزی	آذربایجان شرقی
بافت فرش - گلیم بافی - بافت پارچه های دستی - تولید صنایع چوبی تزئینی - صابون سازی - شمع سازی - چاقو سازی - نقاشی روی چرم - جاجیم بافی - پیراهن بافی - کوزه گری - سبد بافی - بافت چادرهای کتانی و سجاده - قالیبافی - حصیربافی - بافت جورابه های پشمی، کلاه، شال گردن و دستکش - دوخت لباس - پشه بند دوزی - ساخت ظروف چوبی - تبدیل پشم به نخ	آذربایجان غربی
بافت فرش - بافت مسند - ورنی بافی - گلیم بافی - جاجیم بافی - شال بافی - بافت جورابه های پشمی و پستی - قلاب دوزی - خورجین بافی - تولید صنایع فلزی و چوب - نقره کاری - قلمکاری - خاتمکاری - سفالگری - تولید محصولات مسی و برنجی	اردبیل

* اطلاعات مندرج در جدول 4 از مجموعه راهنمای جامع ایرانگردی اقتباس شده است.

انواع حرف	استان
قالبیافی - نقره سازی - قلم زنی - خاتم سازی - مینیاتور و مینا سازی - کاشی سازی - قلم کاری - زری بافی - قلاب دوزی - گلدوزی - سکه دوزی - ملبله دوزی - نقاشی* - منبت کاری - تولید صنایع سنگی، شیشه ای و چرمی	اصفهان
بافت فرش - گلیم بافی - جاجیم بافی - نمد مالی - بافت فرنجی و قتره - تولید صنایع چوبی	ایلام
قالبیافی - گبه بافی - گلیم بافی - نمد مالی - حصیر بافی - گیوه دوزی - زنبیل و سبد بافی - جاروبافی - سفالگری - ساخت قلیان (چلیم)، مشک و دولچه - لنج سازی - قایق سازی - توربافی - سوزن دوزی	بوشهر
قالبیافی - چوخابافی - نمد مالی - کلاه مالی - گیوه دوزی - خورجین بافی - گلیم بافی - بافت سیاه چادر - جاجیم بافی - بافت وریس یا ویریس - بافت خور - نمکدان** - بافت کلاه و دستکش پشمی - بافت پلاس - بافت کمچه دان - جل بافی - قفل سازی - تولید صنایع دستی فلزی نظیر قیچی - قند شکن، چاقو و قلم تراش	چهار محال و بختیاری
قالبیافی - شعربافی یا دست بافی - نمد مالی - گلیم بافی - پوستین دوزی - سنگ تراشی و قلم زنی روی سنگ - فیروزه تراشی - سفالگری - سبد و حصیربافی - ابریشم کشی - چاروق دوزی - گیوه دوزی - تولید فرآورده های چوبی و فلزی - نقاشی روی چرم	خراسان
قالبیافی - قلاب دوزی - جاجیم بافی - گلیم بافی - حصیر و بوریا بافی - حریر بافی - بافت عبا، روسری زنانه، چفیه، ملحفه و لنگ	خوزستان

* در اصفهان، شغل نقاشی از اهمیت وافری برخوردار است. شاغلان این صنعت، علاوه بر هنرمندان نقاشی رنگ و روغن و

آبرنگ، مینیاتور سازان معروف، نقشه کشان قالی، کاشی و دورنما سازان و غیره را نیز در بر می گیرد.

** نمکدان یا تی ور گونه ای خاص از صنعت دستی عشایر است که برای حمل و نگهداری نمک و در مواردی سایر لوازم کوچک

مورد استفاده قرار می گیرد و قسمت رویه آن به صورت فرش و قسمت زیرین آن به صورت جاجیم بافته می شود.

انواع حرف	استان
چاقو سازی - بافت فرش - چاروق دوزی - مليله کارى - گلیم بافی - جاجیم بافی - تولید کلاه نمدی و کفش های چرمی - گیوه دوزی - تولید ظروف مسی - شانه تراشی - قاشق سازی - منبت کاری - نمد مالی - سبد بافی - منجوق دوزی - گلدوزی	زنجان
—	سمنان
پشتی بافی - حصیر بافی - خامه دوزی - ساخت اشیای تزئینی نظیر انواع حیوانات و شیشه جات - سوزن دوزی - سفال سازی - چادر بافی - گلیم بافی - قالیبافی - خورجین بافی - سکه و دگمه دوزی - پریوار دوزی - سیاه دوزی - تولید پارچه های دستباف	سیستان و بلوچستان
قلم زنی روی مس و برنج - خراطی - سبد بافی - خاتم کاری - شیشه گری، تراش و نقاشی روی شیشه - زیلو بافی - نقاشی روی چرم - قالیبافی - سفالگری و چاپ باتیک - حصیربافی - ورنی بافی - دست بافی - جاجیم بافی - گلیم بافی - بافت چننه، رویه پشتی و جوال - خورجین بافی - رنگرزی و ریسندهی پشم	تهران
قالیبافی - گبه بافی - پارچه بافی - حصیربافی - سبدهافی - خاتم کاری - قلاب دوزی - سوزن دوزی - سفالگری - نقره کاری و مسگری - منبت کاری و کنده کاری - تلکلی دوزی - گیوه دوزی - نمدمالی - خراطی - چرم سازی - سنگ تراشی - شیشه گری	فارس
سنگ تراشی و حکاکی - کاشی سازی - منبت کاری - گچ بری - قالیبافی - گلیم بافی - جاجیم بافی - آینه سازی - خوشنویسی و خطاطی	قزوین
قالیبافی - درودگری - منبت کاری - سرامیک و آجرپزی	قم
بافت موج و جانماز - شال بافی - جاجیم بافی - بافت گلیم و گلیمچه - قالیبافی - بافت جولایی - گیوه بافی - دبایی - نازک کاری چوب - خراطی - دستبافی - سوزن دوزی - قلاب دوزی - پولک دوزی - منجوق دوزی و ساخت زینت آلات محلی و دوجی - بافت کلاه کردی - (عرقچین)، بستک (نیم تنه) و لباده	کردستان
پته دوزی - قالی بافی - جاجیم بافی - گلیم بافی - خورجین بافی	کرمان

انواع حرف	استان
قالبیافی - گلیم بافی - جاجیم بافی - بافت جولایی و موج - ساخت چیغ - گیوه دوزی - تولید صنایع دستی چوبی - قلمزنی - حکاکی - تسبیح سازی - شیشه گری - حجاری - فلزکاری - نمدمالی - چرم سازی - بافت جوراب، کلاه، جلیقه و انواع جانماز	کرمانشاه
قالبیافی - بافت پشته و جانمازی - خورجین بافی - گلیم بافی - بافت جوراب و دستکش - سوزن دوزی - گبه بافی - گچمه بافی - بافت پارچه های سنتی	کهگیلویه و بویراحمد
ابریشم بافی - سوزن دوزی - قالبیافی - نمدمالی - جاجیم بافی	گلستان
سبذیافی - حصیربافی - مرواربافی - خیرزان بافی (بامبو بافی) - سفالگری - نمدمالی - دست بافتهای ابریشمی، پشمی و نخی - گلیم بافی - جاجیم بافی - قالبیافی - چموش دوزی - تولید صنایع دستی چوبی و کدوی نقش دار	گیلان
بافت سیاه چادر و چیت - قالبیافی - گلیم بافی - رنگرزی - جاجیم بافی - خراپی - نمدیافی - قلم زنی - ورشو سازی - بافت موج	لرستان
قالبیافی - گلیم بافی - ابریشم بافی - پارچه بافی - زیلو و جاجیم بافی - ساخت ظروف سفالی و ظروف مجسمه های چوبی - نمدیافی - تولید محصولات حصیری و چوبی	مازندران
بافت فرش - گلیم بافی - جاجیم بافی - گیوه دوزی - تولید محصولات مسی	مرکزی
سفالگری - گلابتون دوزی - شک دوزی - بافت شیریکی بیج - خوس (خوص) دوزی - بادوله دوزی - چادر شب بافی - قالبیافی - سبذیافی - حصیربافی - سوزن دوزی - تولید صنایع دستی دریایی	هرمزگان
سفالگری - سرامیک سازی - گلیم بافی - قالبیافی - دوخت لباس	همدان
قالبیافی - ترمه بافی - زری بافی - مخمل بافی - تولید دستمال عشایری - چادر شب یا کاربافی - زیلو بافی - پتو بافی - بافت سفره - جیم بافی - تولید پارچه دستباف و شمد - سفالگری - کاشی سازی - تخت کشی - گیوه بافی - قلم زنی - آهنگری و مسگری سنتی - شیشه گری - حصیربافی - بافت پادری و کف پوش - چرم سازی - موتابی و نمدیافی - بافت روفرشی، پلاس و اورمک - کرباس بافی - سجاده بافی - سرامیک سازی	یزد

نتیجه گیری

با توجه به مکاتبات بعمل آمده با مراکز مرتبط با انواع معلولیت در خارج از کشور و بررسی

پایگاههای اطلاع رسانی و ترجمه مقاله های مرتبط در اینترنت نتایج زیر حاصل می شود :

- حرفه خاصی برای معلولیت خاصی وجود ندارد.

- هر فرد لازم است با توجه به شایستگی هایش در نظر گرفته شود. برای بعضی از افراد یک حرفه فنی

مناسب است در حالیکه برای دیگران، وظیفه ساده نظیر بسته بندی جعبه ها موفقیتی است که به آن

می رسند.

- افراد چندمعلولیتی در صورتیکه به طور صحیح آموزش داده شوند و در حرفه مناسبی جایگزین شوند

می توانند کار کنند.

- در زمان تصمیم گیری جهت انتخاب مناسب ترین حرفه برای دانش آموزان چندمعلولیتی لازم است

به علایق و مهارتهای آنها توجه فردی شود.

- آموزش شغلی متناسب با توان دانش آموزان چندمعلولیتی باعث رضایت و پیشرفت آنان می شود.

پیشنهادها

با توجه به یافته های بدست آمده در این بررسی پیشنهادهای زیر ارائه می شود :

- در تهیه و اجرای برنامه کامل حرفه آموزی دانش آموزان چندمعلولیتی ابتدا از توانایی ها و مهارت‌های آنها ارزیابی دقیق بعمل آید.

- تدوین نوع آموزشهای حرفه ای برای دانش آموزان چندمعلولیتی بستگی به وضعیت، سطح توانایی ها و علایق فردی دانش آموز دارد که در ابتدا لازم است برنامه های ساده و متناسب آموزش حرفه ای آموزش داده شود، همچنین امکانات اجرایی، محیطی و شرایط اشتغال مناطق مختلف کشور در نظر گرفته شود.

- به توانایی ها و ظرفیت شغلی دانش آموزان چندمعلولیتی تأکید و توجه شود نه به ناتوانی آنها.

- به دانش آموزان چندمعلولیتی فرصت داده شود تا برنامه های آموزش حرفه ای را تحت نظر مربی انجام دهند و بنا به ضرورت در حین کار کمک شوند.

- برای افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان چندمعلولیتی از شیوه های تقویت مثبت استفاده شود.

- با مشارکت والدین، مربیان، متخصصین توانبخشی، افراد صاحب نظر در امور کودکان استثنایی و کارشناسان ادارات کل فنی و حرفه ای استانها جلساتی به منظور تبادل نظر در امور حرفه آموزی دانش آموزان چندمعلولیتی تشکیل شود.

- انطباق های منطقی با توجه به معلولیت‌های دانش آموزان چندمعلولیتی و حیطة حرفه ای انجام شود.

- به منظور ایجاد فرصتهای متعدد برای تعمیم یا انتقال مهارتهای حرفه ای یاد گرفته شده توسط دانش آموزان چندمعلولیتی حتی الامکان بخشی از آموزش تحت نظارت مربی در شرایط واقعی شغلی انجام شود.

- در برنامه آموزشهای حرفه ای دانش‌آموزان چندمعلولیتی به آموزش انطباق با محیط کار نظیر چگونگی رفتار با دیگران، رعایت احترام متقابل، اطلاع از مقررات شغلی، درستی و صداقت در کار، نظافت و حفظ آراستگی ظاهر توجه شود.

- نیروهای توانبخشی در برنامه حرفه آموزی دانش‌آموزان چندمعلولیتی به منظور توسعه فرآیند توانبخشی حرفه ای مشارکت فعال داشته باشند.

- مشاورین آموزشگاههای استثنایی حتی الامکان بین برنامه های حرفه آموزی دانش‌آموزان چندمعلولیتی و مسؤولان واحدهای شغلی در جامعه ارتباط مؤثر برقرار کنند.

- به دانش‌آموزان چندمعلولیتی که حتی توانمندی انجام وظایف ساده را ندارند دروس نظری انواع حرف آموزش داده شود و بر آموزش مهارتهای زندگی تأکید شود.

- مشارکتهای مردمی برای ایجاد کارگاههای مجهز حمایتی برای دانش‌آموزان چندمعلولیتی جلب و تشویق شود.

منابع فارسی و لاتین

- راهنمای مراکز پژوهشی و آموزشی و اطلاع رسانی کشورهای مختلف در زمینه کودکان استثنایی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، پژوهشکده کودکان استثنایی، تهران، 1378
- زنده دل، حسن و دستیاران، مجموعه راهنمای جامع ایرانگردی، نشر ایران گردان، تهران، 1379
- بهرام، بهنام - حرفه آموزی به دانش آموزان کم توان ذهنی (آموزش مهارت‌های حرفه ای)، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، پژوهشکده کودکان استثنایی، تهران 82-1381
- مجموعه گزارش‌های ارسالی از مدیریت آموزش و پرورش استثنایی استانها به سازمان آموزش و پرورش استثنایی درخصوص کلاسهای حرفه آموزی دانش آموزان کم توان ذهنی و چندمعلولیتی، 1384 ، 1385

- Cecil R Reynolds, Elaine Fletcher Janzen, Encyclopedia of Special Education, Wiley & Sons, 2000, USA.
- Lan Finlay, Stuart Niven and Stephanie Young, Changing Vocational Education & Teaching (an international Comparative Perspective). ROUTLEDGE, 1998, London and New York
- [www. Arc's Employment.htm](http://www.Arc'sEmployment.htm)
- www. Tips on the Accommodation & Employment of People With Disabilities. htm
- www. Job Accommodation Network.htm
- www.Facts about Mental Retardation.htm
- www. Publication of The National Center on Secondary Education and Transition.htm
- Rutkowss@greatoaks.com

- Aleonard@ndss.org
- Justine. Rines@perkins.org
- Marianne. Riggio@perkins.org
- JAN Consultant@mail.wvu.edu
- info@Skill.Org.uk
- Afbinfo@afb.net
- Helpline@rnib.org.uk

- info@ naric.org.uk
- Ucjlonde@ infochan. com
- Jnht@ cwjamacia.com
- lmgSch@ Jamdeaf.org.jm
- Stesch@ Jamdef.org.jm
- Jadpresch@ Jamdeaf.org.jm
- mpunit@ Jamdeaf.org.jm
- exedunit@ jamdeaf.org.jm
- Paunit@ jamdeaf. Org.jm
- Contedu@ jamdeaf. org.jm
- Jadbinders@ jamdeaf.org.jm
- Feed back@ jamaica observer.com
- info@ education.go.ke
- Lock hart. annabella@ dol.gov
- Parker. Susan@ dol.gov
- earn@ eam works.com
- Apse@ apse.org
- Jgillrup@ coj.net
- ahead@ ahead.org
- Smattews@ stlcc.edu
- ntn@ icimail. Education.umn.edu
- dcarlson@ uclink. Berkeley.edu